

ΤΟ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟ ΜΝΗΜΑ

ΩΔΕΚΑ ἀκέρια χρόνια εἶταν στήν ξενιτειά ὁ ἀδερ-
φός τοῦ Γιάννη, ὁ Φῶτος!
Ἐννιά χρόνια ἔστελνε ταχτικά γράμματα καὶ χρή-
ματα, ἀλλὰ τὰ ἐπίλοιπα τρία χρόνια οὔτε χρήματα, οὔτε
γράμματα ἔστελνε, κι' ὁ Γιάννης δὲ σκέφτονταν, γιατί δὲ
λάβαινε χρήματα, ἀλλὰ τὸ γιατί δὲν λάβαινε γράμματα. Ἦ-
θελε νὰ μάθῃ, ὅτι ὁ ἀδερφός τοῦ ζοῦσε κι' εἶταν στὸν Ἀ-
πάνω-Κόσμο, κι' ἄς ἔλειπαν τὰ χρήματα. Περίμενε, περι-
μενε ἓνα μῆνα, δύο, τρεῖς, ἓνα χρόνο, ἔγειναν τρία σωστὰ
χρόνια, χωρὶς γράμμα καὶ χωρὶς ἀντιλογία! Στὸ τέλος εἶδε
κι' ἀπείδει, πῆρε ἓνα σακκούλι στὸν ὠμό του, φόρεσε τὴν
κάππα τοῦ ἀπὸ τὸ ἓνα τὸ μανίκι καὶ τράβησε γιὰ τὴν Ξε-
νιτειά, ἔχοντας γιὰ μόνο του σύντροφο ἓνα μακρὸ δικανίκι.

Πλανήθηκε σαράντα μέρες δρόμο, πέρασε σαράντα πολι-
τεῖες, καὶ διάβηκε κάμπους καὶ βουνά, ποτάμια καὶ θάλασ-
σες, ὥς ποῦ νὰ φτάσῃ στὸ μέρος ποῦ ξενιτεύονταν ὁ ἀδελφός
του. Δὲ γνῶριζε κανένα, οὔτε κανέναν πατριώτη βρῖσκονταν
ἐκεῖ. Εἶταν μεγάλη Παρασκευή, ὅταν μπῆκε σ' αὐτὴν τὴν
πολιτεία, μέσα στήν Ἀνατολή, κοντὰ στήν Κόνια. Τράβησε
σ' ἓνα ταπεινὸ ξενοδοχεῖο, ἔφαγε λίγο ψωμί καὶ κρομμύδι,
κι' ἀπὸ τὴν πολλή του τὴν κούραση ἔπεσε νὰ κοιμηθῇ.

χωρίς νὰ εἶπῃ τίποτε σὲ κανένα, γιατί ἤρθε καὶ ποῖον γυρεύει. Ἀλλὰ ἓνα μαῦρο προαίστημα τοῦ εἶχε γραπώσει τὴν καρδιά, ἀπὸ τὴ στιγμὴ, ποῦ πάτησε τὸ ποδάρι του ἐκεῖ.

Τὰ μεσάνυχτα ἄρχισαν οἱ καμπάνες νὰ βαροῦν δυνατά. Εὐπνήσαν ὅλοι, ὅσοι εἶταν χριστιανοί, ξύπνησε κι' ὁ Γιάννης, σὰ χριστιανὸς ποῦ εἶταν κι' αὐτός, καὶ πάη μαζί μὲ τοὺς πολλούς, σὲ μιὰ ἀπὸ τὲς πολλὰς ἐκκλησιὰς τῆς πολιτείας. Παρὰ κύτταξε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ εἶταν σ' αὐτὴν τὴν ἐκκλησιά, ἀλλὰ δὲν τοῦ ὤμοιαζε κανέναν γιὰ τὸν ἀδερφό του, τὸ Φῶτο. Ἀπέκει πάη σ' ἄλλην ἐκκλησιά, ἀλλὰ κ' ἐκεῖ τίποτε. Πάη σ' ἄλλη, καὶ σ' ἄλλη, καὶ σ' ἄλλη, ἀλλὰ σὲ καμμιά δὲν ἀπάντησε τὴν ἀχιτῶλαμπρη μορφὴ τοῦ ἀδερφοῦ του!

Στὴν τελευταία ἐκκλησιὰ ἤυρε τὸν Ἐπιτάφιο ἑτοιμὸν νὰ βγῇ. Ὁ κόσμος ὅλος, ποῦ τὸν ἀκολουθοῦσαν εἶχαν ἀπὸ ἓνα κερὶ στὸ χέρι τους. Ἀγόρασε κι' ὁ Γιάννης ἓνα κερὶ κι' ἀκολούθησε τὸν Ἐπιτάφιο. Ὑστερα ἀπὸ λίγη ὥρα, ὅλοι οἱ Ἐπιτάφιοι τῶν ἐκκλησιῶν τῆς πολιτείας σμίχτηκαν στὰ πρόθυρα τοῦ νεκροταφείου. Ἐκεῖ ὅλοι μαζί ἔγειναν ἓνα, καὶ μπῆκαν μέσα στὰ μνήματα.

Ὁλος ὁ περίβολος τοῦ νεκροταφείου φεγγεβολοῦσε. Μὲς ἀπὸ τὰ κουτιά τῶν πεθαμένων ξεπετοῦσε ἡ ἡμερὴ λάμψη τοῦ καντηλιοῦ, ποῦ εἶχε ἀνάψει χέρι συγγενικό, ἢ φιλικό. Νόμιζε κανεῖς, ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ κάτοικοι τοῦ Κάτω-Κόσμου ξαγρυπνοῦσαν, περιμένοντες τὸν Ἐπιτάφιο. Ὁ Γιάννης χῶθηκε ἀνάμεσα στὰ μνήματα προσέχοντας μὴ δρασκελίση κανένα, καὶ μὴ σκοντάψῃ σὲ κανένα Σταυρό. Ἐκεῖ ποῦ πῆγαινε, χῶρια ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν Ἐπιταφίων, ποῦ ἔκραζε ἀκατάπαυτα «Κύριε ἐλεησον», περπατώντας ἀνάμεσα στὲς νεκρικές κατοικίες, ἀπάντησε ἓνα σβυστὸ μνημα. Εἶταν στὴν ἄκρῃ τοῦ νεκροταφείου, καὶ στὸ σαρακωμένο κουτί του, ποῦ εἶταν γυρμένο ἀπὸ τὸν ἀνεμὸ καὶ τὴν πολυκαίρια, δὲν ἔφεγγε καθόλου καντήλι.

—Νά, ποῦ βρίσκονται καὶ στὸν Κάτω-Κόσμο φτωχοί, (εἶπε μὲ τὸ νοῦ του ὁ Γιάννης), καὶ δὲν ἔχουν ἓνα καντηλάκι, μὲ λίγο λαδάκι ν' ἀνάφουν κι' αὐτοὶ τούτη τὴ βραδειά, καὶ νὰ πανηγυρίσουν μὲ τοὺς πολλοὺς. Κρίμα! Ἐγὼ νόμιζα ὡς τὰ τώρα, ὅτι ἡ φτώχεια μόνο στὸν Ἀπάνω-Κόσμο εἶχε μερδικό!

Λέγοντας αὐτὰ τὰ λόγια, ἔσκυψε μὲ δακρυσμένα μάτια νὰ κολλήσῃ τὸ κερί, ποῦ κρατοῦσε, ψηλὰ στὸ σαρακωμένο καὶ βαγισμένο νεκρικὸ κουτί, κι' ἔτσι νὰ προσφέρῃ μιὰ μικρὴ ἐλεημοσύνη στὸν φτωχὸ Κατωκοσμίτη, ποῦ βρίσκονταν στὰ σκοτεινά, ἀλλ' ἐκεῖ, ποῦ κολλοῦσε τὸ κερί, ἔπεσε τὸ μάτι του στὰ κάτασπρα γράμματα, ποῦ εἶταν γραμμένα ψηλὰ στὸ μαῦρο κουτί, κι' ἔμπηξε ἓνα μεγάλο ξεφωνητὸ μὲ ὅλη τὴ δύναμη τῆς καρδιάς του, σὰ νὰ τὸν εἶχε τσιμπήσει στὴν καρδιά ὀχιά πικρὴ, ἢ κακὴ μονομερίδα.

—«Ἄχ! ἀδερφούλη μου, Φῶτο! Ἐγὼ σὲ γύρευα ἀνάμεσα στοὺς ζωντανούς, καὶ σὺ βρίσκεσαι ἀνάμεσα στοὺς πεθαμένους!»

Λέγοντας αὐτὰ ξαπλώθηκε ψηλὰ στὸ χορταριασμένο μνήμα, κλαίοντας καὶ μύροντας, σὰ μικρὸ παιδί.

Κανένας δὲ ζύγωσε νὰ τὸν παρηγορήσῃ, γιὰ μιὰ τέτοια μεγάλη δυστυχία. Ἐκλαιγαν κι' ἄλλοι γύρω τοῦ σκυμμένοι σὲ φωτισμένα μνήματα, ἀλλὰ καθένας ἔκλαιγε τὸν πόνο του.

Ὑστερα ἀπ' αὐτὴν λίγη ὥρα ἔφυγαν οἱ Ἐπιτάφιοι, καθένας γιὰ τὴν ἐκκλήσιά του, ὁ κόσμος τραβήχτηκε γιὰ τὸ σπίτι τους, τὸ νεκροταφεῖο ἔμεινε ἔρημο, καὶ μοναχὰ ὁ Γιάννης στριφογύριζε βογγῶντας ψηλὰ στὸ μνήμα τοῦ ἀδερφοῦ του, σὰ λαβωμένο φεῖδι, κι' ὅταν ὁ ἥλιος φώτισε τὸν Κόσμο μας μὲ τὰ ἀογυρόχουρες ἀχτίδες του, πῆρε τὰ σύμμετρα τοῦ νεκροθάφτη, ποῦ εἶταν χωμένα κάτω ἀπὸ ἓνα καλυβούτσι, ἀνοιξε τ' ἀδερφικὸ μνήμα μ' ἔγνοια, ἔμασε

ὅλα τὰ κόκκαλα ἕνα-ἕνα, κι' ἀφοῦ τὰ πότισε μὲ καυτερὰ ἀδερφικὰ δάκρυα, τὰβαλε μέσα στὸ σακκούλι του, σταυροκοπήθηκε κατὰ ἡλιοῦ καὶ ξεκίνησε μὲ τὴν καρδιά καμένη καὶ φλογισμένη γιὰ τὴν ἔρημη τὴν Πατρίδα, φορτωμένος τ'ἀδερφικὰ κόκκαλα, ποῦ ἔβγαλε ἀπὸ τὸ ξενιτεμένο μνήμα, τὰ κόκκαλα ἐκεῖνα, ποῦ εἶταν ἀναστημένα μὲ τὸ ἴδιο γάλα, καὶ τὸ ἴδιο αἷμα, γιὰ νὰ τ' ἀποθέσῃ στὸ ταπεινὸ κοιμητήρι τοῦ χωριοῦ του!

Μὲ τί καρδιά γύριζε ὁ καημένος στὸ χωριό του!

Ο ΓΚΕΣΟΥΛΗΣ

ΓΚΕΣΟΥΛΗΣ λέγονταν εκείνο τὸ λαμπρὸ σκυλλί! Τὸνομα τοῦ Γκεσούλη ἔχουν ὅλα τὰ σκυλλιά, ποῦναι στὸ κορμὶ μαῦρα καὶ ἄσπρα στὸ λαιμὸ καὶ στὴν κοι-λιά. Αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ χρωματισμοῦ τῶν σκυλλιῶν ἔχει λευ-κώματα καὶ στὰ ποδάρια, πότε στὰ τέσσερα καὶ πότε σὲ λι-γώτερα, καὶ κάτι καστανὲς γραμμὲς κάτω ἀπὸ τὰ μάτια. Τώρα γιατί τὰ σκυλλιά πῶχουν αὐτὸν τὸν χρωματισμὸ λέ-γουνται Γκεσούληδες, δὲν μπορῶ νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ, γιατί εἶ-ναι ξένο πρὸς τὸ θέμα μας, κι' ἔρχουμαι στὸ Γκεσούλη μου.

Ἡ ἱστορία, ποῦ θὰ σᾶς διηγηθῶ τώρα ἔγινε στὴν Ἡ-πειρο, καὶ λέγω ἱστορία, γιατί τὸ διήγημά μου εἶναι ἀληθινὸ, κι' οὔτε πολλὰ χρόνια εἶναι πῶγινε τὸ πρᾶμμα.

Ὁ Γκεσούλης, μικρὸ κουταδάκι, πρὶν ἀνοίξῃ ἀκόμα τὰ μάτια του, εἶχε ριχτῇ στὸ φάραγγα, εἶδος Κεάδα τοῦ χωριῶ, μ' ἄλλα ἕξι-ἑπτὰ ὁμογέννητα ἀδερφάκια του, γιατί ὁ ἀφέν-της τῆς μάννας του, θέλοντας νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀξία ὅλων τῶν κουταδιῶν ποῦχε γεννήσει ἡ σκύλλα του ἐκεῖνες τὲς μέρες, τᾶβαλε ὅλα ἀπάνω σ' ἓνα λυκοτόμαρο, καὶ μόνο δυὸ κουτάδια, ποῦ ἀπ' ὅλα συνταράχτηκαν καὶ σήκωσαν τὴ μύ-τη τους κι' ἐβγαλαν ἓνα μικρὸ γουρλητό, αὐτὰ κράτησε, γιὰ νὰ βυζαίνουν τὸ γάλα τῆς σκυλομάννας, γιατί αὐτὰ

τὰ κουτάδια θὰ γίνονταν καλύτερα καὶ φοβερώτερα κι'ὡς μαντρόσκυλλα κι'ὡς αὐλόσκυλλα, καὶ τᾶλλα τὰ πέταξε στὸ φάραγγα κρυφὰ ἀπὸ τὴ μάννα τους, ποῦ τ'ἀγαποῦσε ἡ καημένη ὅλα ἴσια, κι' εἶχε γιὰ τὸ καθένα ξεχωριστὸ βυζι στὴν κοιλιά της.

"Ὅταν πέταξαν τὰ κουτάδια στὸ φάραγγα, ὁ Γκεσούλης φαίνεται δὲν εἶχε πάθει τίποτε ἀπὸ τὸ πέταγμα κάτω στὸν φοβερὸ γκρεμό, καὶ κατῴρθωσε νὰ ζήσει ἓνα ὀλάκαιρο μερονύχτι μέσα στὸ φάραγγα, ὅταν ἓνας κυνηγός, ὁ Λέντζος, κυνηγῶντας ἀγρίμια, πέρασε ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο, ποῦ βρισκόνταν ριγμένα τὰ κουτάδια, ποῦ μόνον ὁ Γκεσούλης μας εἶτανε ζωντανὸς ἀκόμα καὶ γουρλιῶνταν τὸ καημένον πρὸ ζωὸ ἀπὸ τὴν πείνα κι' ἀπὸ τὸ κρύο, καὶ βλέποντάς το νὰ παραδέρνη ἔτσι μόνο του μέσα στὴν ἐρημιὰ, τὸ λυπήθηκε καὶ τῶμασε ἀπὸ καταγῆς καὶ τῶθαλε μέσα στὸ κυνηγοσάκκουλό του. "Ὑστερα ἀπὸ λίγη ὥρα, βρέθηκε σ'ἓνα μαντρί κοντά, ποῦχε γαλάρια γιδοπρόβατα. Ἐκεῖ ζήτησε λίγο γάλα κι' ὁ πιστικὸς ἄρμεξε ὅλο τὸ βυζι μιανῆς γίδας στὸ στόμα τοῦ κατανήσιτου κουταδιοῦ. Ἀμα τὸ γάλα μπῆκε στὴν κοιλούλα του, τὸ κουτάδι ἀνοίξε γιὰ πρώτη φορὰ τὰ μάτια, καὶ κοίταξε κατὰματα τὸν κυνηγό, κι' ἔκανε σὰ νὰ θελε κάτι νὰ τοῦ εἴπῃ, ἀλλὰ τί νὰ τοῦ ἔλεγε ἓνα τέτοιο ἄλογο ζῶο;

Νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε, σὲ τρεῖς-τέσσερους μῆνες ἀπανωθιὰ, ἀκεῖνο τὸ κουταδάκι εἶχε γεῖνει ἓνα ὠραῖο κι' ἔξυπνο σκυλλάκι, ποῦ εἶταν ὁ μεγαλύτερος φύλακας τοῦ σπιτιοῦ.

Στὸ σπίτι τοῦ κυνηγοῦ εἶταν πολλοὶ ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ, ἀλλὰ τὸ Γκεσουλάκι, ἂν κι' ἀγαποῦσε ὅλη τὴ φαμίλια κι' ὅλο τὸ σπίτι, κι' ὅλα τὰ ζῶα τοῦ σπιτιοῦ, ὡς καὶ τὲς κόττες ἀκόμα, γιατί μιὰ μέρα ρίχτηκε νὰ ξεσκίση ἓνα γειτονικὸν πετεινό, ποῦ κυνηγοῦσε ἓνα πετεινάρι τοῦ σπιτιοῦ, καὶ πρόφτασε νὰ τοῦ βγάλῃ μόνο τὴν οὐρά, ἀγαποῦσε ὅμως πλειότερο ἀπ' ὅλους κι' ἀπ' ὅλα τὸν κυνηγό.

Ὅταν ἔμπαινε ὁ κυνηγὸς μέσα στὸ σπίτι, τὸ Γκεσουλάκι χοροπηδαῖσε ἀπὸ τὴ χαρὰ του καὶ ρίχνονταν ὡς ἀπάνω, σὰ νὰχε φτερά. Τέλος ἀπὸ Γκεσουλάκι ἔγεινε ἕνας φοβερός Γκεσούλης, καὶ λέγοντας «Γκεσούλης» μέσα στὸ χωριό, ἐννοοῦσαν αὐτόν.

Σ' αὐτὸ ἀπάνω ὁ εὐεργέτης τοῦ Γκεσούλη, ὁ πολυαγαπημένος του ἀπ' ὅλο τὸ σπίτι, ἀφίνοντας τὸ ντουφέκι τοῦ κυνηγιοῦ, ξεκινοῦσε ἕνα πρωτὶ γιὰ τὴν Ξενιτειά. Ὅλο τὸ σπίτι κι' ὅλο τὸ χωριό τὸν συμπροβόδησαν ὡς τὸ σύνορό τους, κι' ἐκεῖ κάτω ἀπὸ ἕνα μεγάλο πολύκλαδο καὶ φουντωτὸ πουρνάρι, γένονταν ὁ πελὺπικρος ξεχωρισμός! Τί δάκρυα, τί σιγοκλάμματα, τί ἀναστεναγμοί, ἀπὸ τὴ γριὰ-μάννα-του, ἀπὸ τὰ δερφοξάδερφά του, κι' ἀπὸ τὴ γυναῖκα του καὶ τί λύπη καὶ τί κατ'ῆφεια ἀπ' ὅλους τοὺς χωριανούς! Τὸ ὕστερο σταυρωτὸ φίλημα καὶ σφιχτακάλιασμα εἶταν τῆς πικραμένης τῆς μάννας του, καὶ τὸ ὕστερο κατευόδιασμα τῆς πανώριας καὶ περίκαλλης γυναίκας του.

Ἡ ξενιτεμένη συνοδεία τράβησε καὶ χώθηκε πίσω ἀπὸ ἕνα σκαπέτημα, καὶ σπιτιακοί, συγγενῆδες, γειτόνοι, φίλοι καὶ λοιποὶ χωριανοὶ γύρισαν πρὸς τὸ χωριό.... Ἀλλὰ λίγο ἔλειψε νὰ λησμονήσωμε τὸν κατημένο τὸν Γκεσούλη! — ἕνα σκυλλί. —

Ὁ Γκεσούλης στάθηκε στὸ πουρνάρι, καθισμένος στὰ δυὸ του πιασινὰ πεδάρια κι' ἔβαλε μάτι γιὰ τὸ δρόμο τῆς ξενιτεμένης συνοδείας, ἐνῶ κάποτε γύριζε καὶ κοίταζε καὶ τοὺς ἄλλους, ποῦ γύριζαν στὸ χωριό.

Σὲ λίγο, ποῦ κρύφτηκαν κι' αὐτοὶ πίσω ἀπὸ μιὰ ραχούλα, ὁ Γκεσούλης ἄρχισε νὰ γυρίζη γλήγορα-γλήγερα τὸ κεφάλι του, πότε πρὸς τὸ δρόμο, ποῦ εἶχε πάρει ὁ Ξενιτεμένος, καὶ πότε πρὸς τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ, σὰν πετρόπέρδικα, ποῦ φοβᾶται νὰ μὴν τὴ σκίωσῃ τὸ γεράκι. Τέλος ἔκανε τίναγμα ξαφνικὸ καὶ ρούπησε κατὰ τὸ δρόμο τοῦ Ξενιτεμένου!

Πέρασαν τέσσερα χρόνια δάλακαιρα ἀπὸ τότε. Ὁ Ξενιτεμένος, ἀφοῦ ἔκανε γερὸ πονηρὸν στήν Ἀθήνα, ὡς φωμᾶς, ξεκίνησε γιὰ τὴν πολυπόθητη πατρίδα, μαζὺ μὲ τὸν ἀγαπημένο του τὸν Γκεσοῦλη. Στὸ ξεκίνημα τοῦ εἶχε κολλήσει κ' ἕνας χωριανὸς του, ποῦ ἡ τύχη δὲν τὸν εἶχε χαϊδέψει καθόλου ἀπὸ τὴ μεγάλη του ἀκαματιά. Αὐτὸς ὁ χωριανὸς του λέγονταν Φετάνης καὶ γινώριζε πόσο παχὺ εἶταν τὸ πονηρὸν τοῦ Λέντζου. Φτάσανε μαζὺ στήν Ἀρτα. Ἐκεῖ ὁ Λέντζος εἶδε ἕνα ὠμορφο μούλαρι καὶ τὸ ἀγόρασε γιὰ τὸ σπίτι, καὶ τὴν ἄλλην τὴν ἡμέρα πρωτ-πρωτ ξεκίνησαν γιὰ τὰ Γιάννινα: ὁ Λέντζος καβάλλα κι' ὁ Φετάνης μὲ τὸν Γκεσοῦλη πεζοί. Ὁ δρόμος ἀπὸ τὴν Ἀρτα ὡς τὰ Γιάννινα εἶναι μιὰ δάλακαιρη μέρα, ἀλλὰ γιὰ νὰ φτάσῃ κανεὶς σὲ μιὰ μέρα ἀπὸ τὴν Ἀρτα στὰ Γιάννινα πρέπει νὰ ξεκινήσῃ πρωτ καὶ νὰ μὴ χάσομερήσῃ στὸ δρόμο. Τὸ χωριὸ τῶν ξενιτεμένων εἶταν ἄλλες ἑξὶ ὥρες πέρα ἀπὸ τὰ Γιάννινα.

Ὁ Φετάνης στὸ δρόμο ἀρρώστησε ἀπὸ πονόκοιλο καὶ πῆγαινε «στάσου ἔδῳ» καὶ «στάσου ἐκεῖ». Ὁ Λέντζος, κι' ἐπειδὴ τὸν λυπήθηκε κ' ἐπειδὴ ἤθελε νὰ φτάσῃ τὸ βράδυ στὰ Γιάννινα, κατέβηκε ἀπὸ τὸ μούλαρι κι' ἔβαλε τὸν Φετάνη καβάλλα, ἀλλ' ὁ Φετάνης κοντοβαστοῦσε τὸ μούλαρι, λέγοντας ὅτι τὸ γοργοπερπάτημα τοῦ μουλαριοῦ τοῦ μεγάλου ἐστὶν ὁ πόνος. Νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε, δταν ὁ ἥλιος κοντοβασίλευε, ἡ συντροφιά βρισκόνταν τρεῖς ὥρες μακριὰ ἀπὸ τὰ Γιάννινα. Εἶταν Αὐγούστος μῆνας καὶ τὸ νυχτοπερπάτημα πλεὶς εὐχάριστο.

Ἀπὸ λίγο-λίγο ὁ ἥλιος καταβαίνει φλογερὸς πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ τοῦ Μακρυαλέξη, σέρνοντας πίσω του δάλακαιρη χρυσὴ οὐράνια λίμνη. Λίγο-λίγο πάλι ἐκείνη ἡ χρυσὴ λίμνη ἐγίνε χάλκινη κι' ἡ χάλκινη μολυβένια, τ' ἀστέρια ἀρχισαν ν' ἀνάβουν ἕνα-ἕνα στὸν οὐρανὸ, κι' ἡ Νύχτα ἀγκάλιασε τὸν Κόσμον στὰ κοταμέλινα φτερά της. Τότε ὁ

Φετάνης γυρίζει καὶ λέγει τοῦ Λέντζου, ποῦ ἔρχονταν ἀπὸ πίσω τραγουδῶντας :

— Ἐλα νὰ καθαλλικέψης ἐσύ, γιατί μ' ἄφησ' ὁ πόνος.

Σταμάτησε τὸ μουλάρι, ξεκαβαλλήκεψε, καὶ καθαλλήκεψε ὁ Λέντζος. Ἐακολούθησαν ἔτσι ὥς μιὰ ὥρα δρόμο, ὅταν ἔφτασαν σὲ μιὰ ράχη, ὅπουθε φαίνονταν τὰ Γιάνγινα μέσα στὴ σκοτεινιά τῆς νύχτας, μὲ τὰ πολλά τους φώσια, σὰν ἀπέραντο πάπλωμα, κεντημένο μὲ χρυσὰ ἀστέρια. Σ' αὐτὴ τῇ μεριά ὁ Φετάνης λέγει τοῦ Λέντζου:

— Ἐχ'ς ἓνα τσιγάρο;

Ὁ Λέντζος σταμάτησε τὸ μουλάρι καὶ ἔδγαλε ἓνα τσιγάρο, καὶ ἐνῶ ἀπλώνε νὰ τὸ δώσῃ τοῦ Φετάνη, αὐτὸς ἀντὶ νὰ πάρῃ τὸ τσιγάρο, τοῦ δίνει μιὰ βαθειὰ μαχαιριά στὰ πλευρά!

— Ἀπιστο σκυλλί, μ' ἔφαγες!

Πρόφτασε μόνο νὰ εἰπῇ ὁ Λέντζος καὶ ἔπεσε καταγῆς νεκρός. Ὁ Γκεσούλης ἔτρεξε στὴν ἀπελπισμένη φωνὴ τ' ἀφέντη του, καὶ τῇ στιγμῇ ποῦ ὁ φονιάς ἀπλώνε τὸ αἰμα χέρι του νὰ βρῇ τὴ γεμάτη σακκούλα, τὸ στόμα τοῦ πιστοῦ κυλλιοῦ τοῦ τ' ἄρπαξε. Σκυλλί καὶ φονιάς πάλαιθαν ὁ ἓνας μὲ τὸ φονικὸ μαχαίρι καὶ ὁ ἄλλος μὲ τὰ δόντια. Ὁρῶς βάσταξε τὸ πάλαιμα, καὶ ὁ φονιάς, βλέποντας, ὅτι δὲ μπορούσε νὰ βάλῃ χέρι στὸ ἄψυχο κορμὶ καὶ ν' ἄρπάξῃ τοὺς κόπους καὶ τοὺς ἰδρὺς τεσσάρων χρόνων, ἀναγκάστηκε ν' ἀπομακρυνθῇ καὶ νὰ φύγῃ. Ἐννοεῖται, ὅτι ἂν ὁ φονιάς εἶχε ἓνα πιστόλι, θὰ ξαπλώνονταν καὶ ὁ Γκεσούλης νεκρὸ στὸ πλάγι τ' ἀφέντη του. Ἀλλὰ οἱ δολοφόνοι δὲν ἀγαποῦν τὰ βροντερὰ ὅπλα καὶ πάντα προτιμοῦν τὸ βουβὸ μαχαίρι.

Φεύγοντας ὁ φονιάς, ὁ πιστὸς Γκεσούλης ζύγωσε τὸ νεκρὸ, στρώθηκε καταγῆς καὶ βάζοντας τὸ κεφάλι του ἀνάμεσα στὰ μπροστινά του τὰ πόδια, ἄρχισε τὸ λυπητερὸ γουρλητὸ ὥς τὸ πρωῒ, κλαίγοντας τὸν πολυαγαπημένο του τὸν

ἀφέντη κι' εὐεργέτη του.

Ἐκεῖνο τὸ πρωτὶ μιὰ συνοδεία χριστιανῶν ἀπὸ τὰ πλησιόχωρα, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ἄλλοι καβάλλα κι' ἄλλοι πεζοί, πηγαίνοντας γιὰ τὰ Γιάννινα, ἔπесαν ἀπάνω στὸ σκοτωμένο. Ἰδόντας αὐτὸ τὸ φοβερὸ δράμα, ἀποφάσισαν νὰ φορτώσουν τὸν νεκρὸ στὸ μουλάρι του, ποῦ βοσκοῦσε ξέγνοιαστο. ἐκεῖ κοντὰ καὶ νὰ τὸν πᾶν στὴ Μητρόπολη. Ὁ Γκεσούλης δὲν ἔκανε καμμιάν ἀντίσταση κι' ἀκολούθησε τὴ νεκροπομπή μὲ τὸ κεφάλι κάτω καὶ τὴν οὐρὰ στὰ σκέλια, βαδίζοντας στὸ πλάγι τοῦ μουλαριοῦ, ποῦχε φορτωμένο τὸν ἀφέντη του.

Στὴ Μητρόπολη, ὅπου ξεφόρτωσαν τὸν νεκρὸ κι' ὅπου παρὰδρέθηκαν κι' ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀρχῆς, ἔγεινε σωματικὴ ἔρευνα καὶ βρέθηκαν ἀπάνω του διακόσες τόσες λίρες κ' ἓνα γράμμα τῆς γυναίκας του, κι' ἀπ' αὐτὸ τὸ γράμμα γνωρίστηκε ποῦς εἴταν ὁ σκοτωμένος κι' ἀπὸ ποῦ χωρὶ κατὰγονταν.

Ἀμέσως εἰδοποιήθηκαν τὰ δέξερια του κ' ἡ μαυρισμένη ἡ γυνίκα του, κι' ἤρθαν καὶ πήραν τὸ ἄψυχο κουφάρι του, μὲ τὰ χρήματα, τὸ μουλάρι, τὸ φόρτωμα καὶ τὸν πιστὸ τὸ Γκεσούλη καὶ πήγανε στὸ χωριὸ νὰ τοῦ κάνουν τὸ ξόδι.

Δυὸ-τρεῖς μέρες ὑστερώτερα παρουσιάστηκε στὸ χωριὸ κι' ὁ Φετάνης κι' ἔκανε πῶς λυπῶνταν κι' αὐτὸς γιὰ τὸ φόνὸ τοῦ Λέντζου. Δὲν ἀπόκρυψε ὁμῶς, ὅτι ξεκίνησαν μαζὺ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, γιὰτὶ θὰ μαθεύονταν, ὅτι βγήκανε μαζὶ στὸ τούρκικο ἀπὸ τῆς Ἀρτας τὸ γεφύρι, δηλαδὴ κι' αὐτὸ θὰ μαθεύονταν ἀπὸ πολλοὺς χωριανούς του, ποῦ βρίσκονταν στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Ἀρτα, —κι' ὅτι ἐνῶ ὁ Λέντζος τράβηξε γιὰ τὰ Γιάννινα καβάλλα, αὐτὸς λοξοδρόμησε στὴ Φ.λ.π.πιᾶδα, μὲ τὴν ἰδέα νὰ βρῇ ἐκεῖ καμμιά δουλειά. Ὅλοι πίστεψαν τὰ ψεύτικὰ του τὰ λόγια, γιὰτὶ κανεὺς δὲν μπορούσε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν ἰδέα, ὅτι αὐτὸς εἴταν ὁ φονιάς.

Ύστερα από λίγες μέρες ο Φετάνης, κατά το συνήθειο του τόπου, πήγε στα Λεντζέικα να παρηγορήση, κι' εκεί που ανέβαινε τές σκάλες τόν λόγιασε ο Γκεσούλης, που κοίτονταν θλιμμένος σέ μιάν ἄκρα τῆς αὐλῆς. Ὁρμησε ἄπάνω του σ' αὐτό μολύδι καὶ τοῦ ρίχτηκε μὲ μεγάλη ἔχληση. Φετάνης καὶ Γκεσούλης κουτροβαλιάστηκαν στὰ σκαλοπάτια. Ἐτρεξαν νὰ τοὺς χωρίσουν ἄντρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι, κι' ὁ Φετάνης, γιὰ νὰ γλυτώσῃ, ἔβγαλε τὸ φονικό του μαχαίρι νὰ χτυπήσῃ τὸν Γκεσούλη, τὸν μόνο μάρτυρα τοῦ κακουργήματός του. Ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἓνας ἀπὸ τοὺς Λεντζαῖους, γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸ σκυλλί, ἀρπάζει τὸ μαχαίρι, ποῦ ἔφερε ἀκόμα τὸ αἷμα τοῦ δολοφονημένου ἄπάνω στὸ λεπίδι σκουριασμένο. Ὁ Φετάνης ἄλλο ἀπὸ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Γκεσούλη, κι' ἄλλο ἀπὸ τὸ ἄρπαγμα τοῦ φονικοῦ μαχαίρι, νόμισε, ὅτι κάποιος τὸν εἶχε προδώσει καὶ φώναξε ἀπελπισμένα:

— Ἡμαρτον! ἤματρον! Μὴ μὲ σκοτώνετε! Σχωράτε με! Ἐγὼ τῶκανα καὶ σεῖς νᾶ μὴν τὸ κάνετε!

Οἱ Λεντζαῖοι κατάλαβαν ἀπὸ τὰ λόγια του, ὅτι αὐτὸς εἶταν ὁ φονιάς τοῦ ἀνθρώπου τους καὶ τὸν ἐπιάσαν γιὰ καλὰ. Σὲ λίγες μαζεύτηκαν οἱ γειτόνοι κι' ὅλο τὸ χωριό. Ὁ φονιάς παραδόθηκε δεμένος στὴ Δημογεροντία, κι' ἡ Δημογεροντία τὸν ἔστειλε στὸν Πασιᾶ στὰ Γιάννινα.

Ὁ Γκεσούλης, ἀφοῦ ἔσωσε τὴν περιουσία τῶν ὀρφανῶν, μὴν ἀφίνοντας τὸν φονιά νὰ πάσῃ τῇ σακκούλᾳ τοῦ σκοτωμένου, κι' ἀφοῦ παράδωκε καὶ τὸν φονιά, κι' ἔκαμε τέλεια τὸ χρέος του, ψόφησε ἄπάνω σὲ σαράντα μέρες!

Ἐπὶ τὸν πόδα τοῦ φονιοῦ τοῦ φονιοῦ!

Υπάρχει μιὰ λυγρὴ πρόληψις, ὅτι τὸ ἀνθρώπινο αἷμα δὲν καθαρίζεται ποτὲ ἀπὸ τὸ αἷμα καὶ ὅτι τὸ φονικό μαχαίρι, καθὼς καὶ κάθε φονικό ἄρμα τοῦ λυγρὸν τῶν δαιμόνων τῇ ὕψι.

Η ΔΟΛΙΑ Η ΜΑΝΝΑ

Χαροπάλευε ή δόλια ή μάννα, ή πρωτονοικαχυρά του σπιτιού. Είταν τρία νυχτόημερα του θανατά. Τρεις νυφάδες, δυο γιοι, τρεις θυγατέρες, τρεις γαμπροί καί καμμιά δεκαριά άγγόνια, άρσενικά καί θηλυκά, περικύκλωναν τὸ στρώμά της. Όλος αὐτός ὁ κόσμος, ποῦ εἶχε βγῆ μες ἀπὸ τὰ σπλάγχνα της, δὲ μπορούσε νὰ γεμίση τὸν τόπο τοῦ τρίτου γιου της, τοῦ Βασίλη, ποῦ βρίσκονταν μακρὰ στήν Ξενιτειά. Χαροπάλευε καί ξωλαλούσε ή δόλια ή Μάννα, κ' ὅλα τὰ ξωλαλήματά της εἶταν γιά τὸν ξενιτμένο της τὸ Βασίλη.

— Τὴν εὐχή μου νάχζε' εἰς σὰς, κ' ὁ Βασίλης μου τὴν πλειότερη. Χώματα νὰ πιάνη καί μάλαμμα νὰ γίνωνται.

Ἀπὸ τὴ δεξιὰ τὴ μεριὰ εἶχε τὴ νύφη της τὴ Βασίλινά καί τῆς κρατοῦσε τὸ χέρι.

— Μοῦ φαίνεται ἔτσι πῶς πιάνω τὴ σάρκα τοῦ Βασίλ' μου.

Ἐλεγε με πόνος ή δόλια ή Μάννα.

Κι' ὕστερα ἀπὸ λίγο, ἄρχισε τὸ τραγούδι τοῦ Ξενιτμένου, ποῦ βουλιέται νὰ γυρίσῃ στήν πατρίδα του.

«Τώρα εἶν' ὁ Μάης κι' ἡ ἀνοιξη, τώρα 'ντὸ καλοκαίρι,
«Τώρα κι' ὁ Ξένος βούλεται στὸν τόπο του νὰ πάη...
«Νύχτα σελώνει τ' ἄλογο, νύχτα τὸ καλλιγόνει
«Βάνει τὰ πέταλα χρυσὰ καὶ τὰ κάρφι' ἀσημένια..»

Τὼλεγε καὶ τὸ ξανάλεγε αὐτὸ τὸ τραγούδι καὶ μέσα στὸ παραλόγισμα τοῦ θάτανᾶ ἔχανε τοὺς στίχους κι' ἔλεγε ἄλλ' ἀντ' ἄλλων, κι' ἔδινε διαταγές, σὰν ὅταν εἶταν γερή:

— «Κώσταινα ! 'Εσὺ νὰ πᾶς γιὰ ξύλα σήμερα!....»

— «'Εσύ, Γιώργαινα νὰ μάσης τὰ σκουτιὰ καὶ νὰ πᾶς στὸ πλύμα!.. Ὁ Κώστας νὰ πάη στὰ πρόβατα, κι' ὁ Γιώργης στὸ ζευγάρι»

— «'Εσύ, Βασίλαινα νὰ ζυμώ'ης καθάριο καὶ νὰ φτιά'ης πρόσφορα.. Νὰ φτιά'ης καὶ πῆττα!... Τὰ παιδιὰ δλα τὰ προσέχω ἐγώ.. Σηκωθῆτε ὅλοι καὶ στές δουλειές σας! 'Εδῶκε ὁ Θεὸς τὴ μέρα του.... τί περιμένετε»;

— «Ξιουουουού!... παλιόκοττες ποῦ νὰ σᾶς μάση ὁ μποῦφος! μοῦ λερώνετε τὴν προκόδα! Ξιουουουού!»!

Στέκονταν ὅλοι γύρα στὸ ἐπιθανάτιο κρεβάτι τῆς δόλιας Μάννας, τῆς ἀληθινῆς μάννας τοῦ σπιτιοῦ καὶ περίμεναν τὸ τέλος τῆς, τὴν ὑστερη πνοή τῆς μὲ βαρυοθλιμμένο πρόσωπο καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια. Σὲ λίγο ἦρθε κι' ὁ παπᾶς μὲ τ' ἄρτοφόρι γιὰ νὰ τὴ μεταλάβῃ. Ἀμα μπῆκε μέσα ὁ παπᾶς, τρέμοντας μὲ τὴν κοινωνιὰ στὰ χέρια, ἡ ἄρρωστη ἦρθε στὰ λογικά τῆς, σήκωσε τὰ μάτια τῆς, ἔκανε τὸ σταυρό τῆς κι' εἶπε:

— «Σχωρᾶτε με κι' ὁ Θεὸς χωρέσ' σας»!

Ἀνοιξε τὸ στόμα τῆς καὶ δέχτηκε ἀπὸ τὴ λαβίδα τὴ μεταλαβιὰ μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση καὶ μὲ μεγάλον ἀναγαλλιασμό. Ὑστερα εἶπε:

— «Ἄν ἤξερα, ὅτι ὁ Βασίλης μου θάρχονταν σὲ μιὰ βδομάδα μέσα, θὰ βαστοῦσα στὰ δόντια μου τὴν ψυχὴ ὥς ποῦ

νᾶρθη, κι' ὕστερα θὰ πέθαινα εὐχαριστημένη. Μὴ νομίζετε, ὅτι δὲν σᾶς ἀγαπῶ ἐσᾶς τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ὁ πόνος τῆς Ξενιτειᾶς εἶναι βαθύτερος καὶ μὲ κάνει νὰ πονῶ πλειότερο αὐτὴν τὴν ὥρα τὸν Βασίλ' μου, γιατί δὲν τὸν βλέπω μπροστά μ'. Ἔτσι λέει καὶ τὸ τραγούδι:

«Κι' ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει...»

Ἦστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια, τὴν ἔπιασε ἓνα βογγητό, καὶ τὴ βάσταξε κάμποση ὥρα, κι' ὕστερα ἀπὸ τὸ βογγητὸ ἀρχισε πάλι τὰ ξωλαλήματα:

—Σᾶμα ἤκουσα νὰ πέφτουν δυὸ-τρία ντουφέκια στὴν ἀράδα .. Θᾶναι ὁ Βασίλ'ς μου ! Ἀκούω ποδοβολητὸ ἀλόγου: «Πῶχε! τὰ πέταλα χρυσὰ καὶ τὰ καρφιά ἀσημένια...»

Σηκωθῆτε ὅλοι νὰ τὸν καρτερέσετε στὴν αὐλή.. Μὴν τοῦ πῆτε πῶς εἶμαι τοῦ θανατᾶ καὶ σκανιάση ... Πέτε του δὲ εἶμαι λιγάκι ἄρρωστη ... Ὅτι μὲ πονεῖ τὸ κεφάλι Ὅχι, ὄχι ! Πέτε του καλύτερα, ὅτι χτύπησα στὸ ποδάρι καὶ γι' αὐτὸ δὲν μπόρεσα νὰ βγῶ νὰ τὸν καρτερέσω Μὴ βγαίνετε ὅμως ὅλοι ἔξω ... Ἄς μείνουν κι' ἓνας-δυὸ μέσα μ' ἐμένα, γιατί φοβοῦμαι νὰ μείνω μοναχὴ μου...

Κι' ἐνῶ ἔλεγε καὶ ξανάλεγε ὅλα αὐτὰ τὰ ξωλαλήματα, τὰ παιδιὰ τῆς, γυιοί τῆς, θυγατέρες τῆς, νυφᾶδες τῆς, γαμπροί τῆς κι' ἀγγόνια τῆς, κάθονταν ὁλόγυρα στὸ στρώμα τῆς καὶ περίμεναν μὲ βουρκωμένα μάτια τὸ τέλος τῆς. Σ' αὐτὸ ἀπάνω, ἀνασηκώθηκε λιγάκι, ζύγιασε τὰ μάτια τῆς κατὰ τὴ θύρα κι' εἶπε:

—Ἀνοίξτε τὴ θύρα κι' ἀναμειράστε ὅσοι εἰστε μπροστά, γιατί μ' ἐμποδίζετε νὰ ἰδῶ. Θέλω νὰ τὸν ἰδῶ τὸν ξενιτεμένο μου νὰ μπαίνει μέσα μ' ὅλη του τὴ λεβεντιά ..

Ἀναμέρησαν ὅσοι στέκονταν κατάντικρυ τῆς θύρας κι' ἄφηκαν ἐλεύτερο τὸ μάτι τῆς δόλιας τῆς Μάννας νὰ βλέπη πρὸς τὰ ἔξω, κι' αὐτὴ κάρφωσε τὰ μάτια τῆς στὸ ἔμπα τῆς

θύρας γιὰ κάμποση ὥρα, κι' ὕστερα ἄρχισε τὸ τραγούδι, σὰ νὰ εἴταν γερή.

«Ξενιτεμένο μου πουλί, γλυκὸ χελιδονάκι,

«Ἡ Ξενιτεῖα σὲ χαίρεται κι' ἐγὼ πίνω φαρμάκι.

«Ὁ Ξένος μὲς στὴ Ξενιτεῖα, σὰν τὸ πουλί γυρίζει,

«Σὰν τὸν βασιλικὸν ἀνθεῖ, ἀλλ' ὅμως δὲν μυρίζει.

«Ἀνάθεμά σε, Ξενιτεῖα, κι' ἐσὲ καὶ τὰ καλὰ σου,

«Οὔτε τ' ἄσπρα σου ἤθελα, οὔτε τὰ βάσανά σου.

Ὑστερα ἄλλαξε τὸ σκοπὸ:

«Τί νὰ σοῦ στείλω, Ξένε μου, τί νὰ σοῦ προβοδῇσω;

«Νὰ στείλω μῆλο σέπεται, κυδῶνι μαραγκιάζει,

«Νὰ στείλω σου τὰ δάκρυα μου σ' ἓνα χρυσὸ μαντήλι..

«Τὰ δάκρυα μου εἶναι καφτερὰ καὶ καῖνε τὸ μαντήλι..

Καὶ μὲ τὴν ὕστερη λέξη αὐτοῦ τοῦ τραγουδιοῦ ἔπεσε σὲ βαθειὰ νάρκη. Μιὰ ὥρα ἀκέρια πέρασε, ποῦ βαρυκοιμῶνταν στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Ὑπνου, ποῦ μιὰ τρίχα, τὴ χῶριζε ἀπὸ τὸν θάνατο. Ἀνησύχησαν ὅλοι κι' ἄρχισαν μὲ κλάμματα νὰ τὴν κουνοῦν, γιὰ ν' ἀνείξῃ καὶ νὰ ἰδοῦν γιὰ ὕστερη φορὰ τὰ μάτια τῆς, καὶ ν' ἀκούσουν γιὰ ὕστερη φορὰ τὰ εὐλογημένα τῆς τὰ λόγια.

Ἡ δόλια ἡ Μάννα ἀνοιξε γιὰ ὕστερη φορὰ τὰ μεγάλα τῆς τὰ μάτια, καὶ κύτταξε ὅλους μὲ τὴν ἀράδα, σὰ νὰ τοὺς μετροῦσε ἕναν ἕναν, καὶ τοὺς ἔδωκε τὴν εὐχὴ τῆς ὀλωνῶν.

— «Νᾶχετε ὅλοι τὴν εὐχὴ μου! Σᾶς τὴν δίδω μὲ ὅλην μου τὴν καρδιά ! Νὰ ζήσετε καλοκαρδισμένοι καὶ νὰ γεράσετε μὲ παιδιὰ καὶ μ' ἀγγένια, καὶ σύντομη Ξενιτεῖα, δυὲ-τρία χρόνια τὸ πελὺ. Οἱ μικρότεροι νὰ σέβετε τοὺς

μεγαλύτερους κι' οἱ γυναῖκες τοὺς ἄντρες. Ἔτσι νὰ κάνετε γιὰ ν' ἄχετε τὴν εὐχὴ μ' ὀλάκερη. Μὴν κλέψετε, μὴν φονέψετε, μὴν πορνέψετε, μὴν ψευτομαρτυρήσετε. Ἔτσι εἶπ' ὁ Θεός. Νὰ δίνετε ἐλεημοσύνη ὅσο μπορεῖτε. Ἡ ἐλεημοσύνη βγαίνει μὲ τὸ δελόνι καὶ μπαίνει μὲ τὸ σακκί. Νὰ μὴν καταφρονῆτε κανένα, νὰ κρατᾶτε τὸ θυμὸ σας καὶ νὰ φοβᾶστε τὸν Θεό. Κάνοντας αὐτὰ θὰ ζήσετε καλὰ στὸν κόσμο... Ὑστερα ἀπὸ λίγα δὲ θὰ εἶμαι ἐδῶ-κάτω... Παιδιά μου πεθαίνω!

Ὅλοι ἄρχισαν νὰ κλαῖν καὶ νὰ τῆς φιλοῦν τὸ μέτωπο καὶ τὰ χέρια. «Μάννα μ'!» φώναξαν ὅλα τὰ στόματα τοῦ σπιτιοῦ. Τὰ μάτια τῆς δόλιας τῆς Μάννας ἄρχισαν νὰ κλειοῦνε, νὰ βασιλεύουν, σὰν ὅταν πέφτει ὁ ἥλιος πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, καὶ τὰ χεῖλια τῆς νὰ σφαλοῦν. Ἡ Βασίλαινα ἢ πλειὸ μικρὴ κι' ἢ πλειὸ ἀγαπημένη τῆς νύφη ἄρχισε πρώτη τὸ μυρολόγι. Ὁ ἦχος τοῦ μυρολογιοῦ τὴν ξαναγύρισε τὴ δόλια Μάννα. Ξανάνοιξε τὰ μάτια τῆς καὶ τὰ χεῖλια τῆς, κι' εἶδε γιὰ ὕστερη φορὰ τὰ παιδιά τῆς καὶ τοὺς εἶπε τὰ πλειὸ ὕστερινὰ λόγια:

— Ἡ Ξενιτεῖά τοῦ Βασίλη μου μὲ στέλλ' στὸν Κάτω-Κόσμο πικρὴ-φαρμακωμένη. Χίλια φορτώματα ζάχαρη δὲ θὰμποροῦσαν νὰ μοῦ γλυκάνουν τὴν καρδιά. Μῶρχεται πῶς ἀπὸ τὴν πίκρα τῆς καρδιᾶς μου θὰ ξεφυτρώσουν ἀπὸ τὸ μνημα μου ἀλιφασκιές, σπλῶνοι καὶ πικραγγουριές. Σᾶς ἀφίνω διάτα, ὅταν ἔρθ' μὲ τὸ καλὸ ὁ Βασίλ'ς μου, ὅταν σᾶς πάρουν τὰ σχαρήκια, νᾶρθ' ἕνας σας ἀπάνω στὸ μνημα μου, νὰ ρίξ' τρία βροντερὰ ντουφέκια καὶ νὰ μοῦ φωνάξ' δυνατά:

— «Μάννα, ἦρθ' ὁ Βασίλ'ς!»

Τ' ὄνομα τοῦ Βασίλη εἶταν ἡ ὕστερινή τῆς λέξη. Ἡ δόλια ἢ Μάννα δὲν εἶταν πλειὸ στὴ ζωὴ. Ἀντήχησαν τὰ μυρολόγια δυνατὰ, κι' ὅλο τὸ Χωριὸ ἔτρεξε στὸ χαροχτυπημένα

Μήνες πέρασαν από το θάνατο της Δόλιας της Μάννας, την άνοιξη δέχτηκε το καλοκαίρι, και το χειμώνα ο χειμώνας, και το χινόπωρο, ο χειμώνας. Ο ξενιτεμένος ο Βασίλης δεν άκοινοβόταν πούθεν. Τόχουν σούστηα οι ξενιτεμένοι, όταν βουκίωται να βουν, κόβουν τα γράμματα. Τον θάνατο της μάννας του δεν τον είχαν γράψει τ' άδερφια του γιά να μην του φανή μικρότερος στην ξενιτεία, και τον περιέμεναν ναρθή και να τον μάθουν στην άγκυλιά του σπιτιού του. Πέρασε ο Άη-Δημήτριος, πέρασε των Ταξιαρχών, πέρασε κι' ο Άη-Νικόλας και ζύγουν και τα Χριστούγεννα. Ένα άπόγευμα πρόβαλε ένας συχαρηκιδής κι' άπταξε το μαντήλι από το κεφάλι της Βασίλεινας!

— Ο Βασίλης της είχε λαχανιασμένους. Έκείνη ή στήμη είχαν ή πρώτη χαρούμενη στιγμή, άφόντας είχε πεθάνει ή Δόλια ή Μάννα, που αίστανονταν το χαροκαμένο στή. Η Βασίλεινα γιά μια στιγμή τάχασε από τη χαρά της, άκουσε το χαρμόσυνο άγγελημα... ύστερα από λίγο συνήρθε, έτρεξε στην κασέλλα της, την άνοιξε, έκρυψε ένα μικρό φάρι από την ιραχηνιά της, το έδωσε στο συχαρηκιδή, κι' ένω το στή γένονταν άνω κάτω από τη χαρά, και μικροί-μεγάλοι έτρεχαν τον κατηφόρο να δέχτούν τον ξενιτεμένο, αυτή ξεκρίμασε το ντουφέκι και τες παλάμες από τον τοίχο και τράβησε κατά το νεκροταφείο, στο μνημα της Δόλιας της Μάννας, κι' έχει άπάνω έπριζε τρία ντουφέκια στην άρδα «μπάμπι!» «μπάμπι!»

κι' ύστερα φώναξε με όλη την δύναμή της: — «Μάνναααα! ήρθ' ο Βασίλης!»

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΡΙΤΗΣ

ΕΙΝΑΙ πολλά χρόνια αφόντας έγεινε ή ιστορία, ποῦ θὰ σᾶς διηγηθῶ. Ὁ μικρός Κριτής σήμερα εἶναι γέρος μέ παιδιὰ καί μ' ἀγγόνια, καί μέ δίγγονα, ἄν κι' ή Μοῖρα δέν τόν ἀξίωσε νά χαϊδέψῃ δικό του παιδί. Ἀλλά τὸ ἴδιο πράγμα εἶναι. Τὰ παιδιὰ, τ' ἀγγόνια καί τὰ δίγγονα εἶναι τοῦ ἀδερφοῦ του, μικροτέρου του κατὰ τήν ήλικία, σάν καί δικά του εἶναι.

Ὁ μικρός Κριτής, Σπῦρος λεγόμενος, εἶταν καί δέν εἶ-
ταν δέκα χρονῶν, ὅταν γιά πρώτη φορά, ἀκολουθώντας τὸ
ἀναγκαῖο ἔθιμο τῆς πατρίδας του, ξεκίνησε γιά τήν Ξενι-
τειά, τήν Κίρκη αὐτῇ τοῦ ήπειρωτικοῦ κόσμου. Ὁ πατέ-
ρας του, ὁ κύρ-Χρήστος Κριτής λεγόμενος ἀπ' ὅλη τήν ἐ-
παρχία, γιατί εἶταν πραγματικῶς ὁ δικαστής της, τόν συνῶ-
δεψε ὡς τὰ Γιάννινα. Τήν ὥραν τοῦ ξεχωρισμοῦ, ποῦ ὁ
Ρόδας ὁ καρθανάρης εἶχε ἔτοιμα τὰ μουλάρια του καί τ'
ἄλογά του, καί φώναζε: σάν ἄλλος δήμιος. «Γὸ καρθά-
νι εἶν' ἔτοιμο!!!», ὅλοι οἱ συγγενῆδες, ποῦ παρακολου-
θοῦσαν τοὺς ξενιτεμένους τους, τοὺς ξεμονάχεψαν καί τοὺς
ἐλεῖαν τὰ ὕστερα λόγια τοῦ ξεχωρισμοῦ. Εἶταν καμμιὰ ἐ-
κοσαριά οἱ ξενιτεμένοι. Ἄλλος εἶχε μάννα, ἄλλος πατέρα,
ἄλλος θειὸ ή θειά, κι' ἄλλος μεγαλύτερο ἀδερφὸ ή ἀδερφή.
Τί μικρὴ ὥρα, ή ὥρα τοῦ ξεχωρισμοῦ! Ὅλο τὸ αἶμα

μαζώνεται στήν καρδιά, τὸ πρόσωπο σκυθρωπάζει, καὶ τὰ μάτια βουρκώνουν ἀπὸ τὰ δάκρυα.

«Κι' ὁ ζωντανὸς ξεχωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει».

Λέγει τὸ ἡπειρωτικὸ τραγούδι. Ἀλήθεια δὲν ἔχει παρηγοριὰ ὁ ζωντανὸς ὁ ξεχωρισμὸς! Χάνει ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ ἑνα ἄνθρωπο ζωντανό, κι' ἐκεῖνος, ποῦ φεύγει καὶ πάει, κι' ἐκεῖνος ποῦ μένει πίσω, καὶ δὲ χάνει ἕναν πεθαμένο.

Ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας ἔσχιζε ἀπὸ τὴ μιὰ τὴν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τὴν πλατύχωρη αὐλὴ τοῦ χανιοῦ, κι' ἔλεγε: — «Τελειώστε γλήγορα! πέρασε ἡ ὥρα».

Πῶς περνοῦν γλήγορα οἱ ὥρες τοῦ ξεχωρισμοῦ! Οἱ καρδιές χτυποῦσαν δυνατώτερα, τὰ μάτια δάκρυζαν καὶ κάπου κάπου ἀκούονταν καὶ ξεφωνητὸ μάννας ἢ ἀδερφῆς. Πῶς περνοῦν γλήγορα οἱ ὥρες τοῦ ξεχωρισμοῦ! Καὶ φτερὰ ἂν εἶχαν, δὲν θὰ περνοῦσαν, καὶ δὲν θὰ φευγαν γλήγορότερα!

Τέλος ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας καθαλλήκεψε ἕνα χρυσό-κάπουλο μουλάρι καὶ χτυπῶντάς το μὲ τοὺς φτερνιστήρες του, πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὴν ὀρθάνοχτη θύρα τοῦ χανιοῦ, σὰν ἀστραπή. Ὅλοι οἱ ξενιτεμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν μὲ τοὺς δικούς τους καὶ καθαλλήκεψαν κι' αὐτοὶ μὲ μάτια θολωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα τοῦ πόνου τῆς πατρίδας, τοῦ σπιτιοῦ, καὶ τῶν δικῶν τους, κι' ἔκαναν τὰ σταυρό τους. Τὰ «ἔχ ε τ ε γ ε ι ᾶ», τὰ «ὦ ρ α κ α λ ῆ» καὶ τὰ «κ α λ ῆ ἄ ν τ ᾶ μ ω σ η ν ᾶ δ ὡ σ η ὁ θ ε ὅ ς!» διασταυρόνονταν ἀπ' ἔδω καὶ ἀπ' ἐκεῖ. Μιὰ μάννα, πικρόμαννα ἔστησε μυρολόγι:

«Ἀνάθεμά σε ξενιτεῖά καὶ τρισανάθεμά σε,
Ποῦ μοῦ κρατᾷς τὸν ἄντρά μου ἀκέρια δέκα χρόνια.

Κι' ἐφέτος μ' ἀποπλάνεψες μοῦ παῖρνεις καὶ τὸ γυιό μου!..»

Τὴν ὥρα, ποῦ ὁ Σπῦρες δρασκελοῦσε τὴ θύρα τοῦ

χανιοῦ, τοῦ φώναξε ὁ πατέρας του, μὲ παραπονετικὴ φωνή:

— Σπῦρό μου, στάσου, νὰ σοῦ εἰπῶ δυὸ λόγια ἀκόμα...

Ὁ Σπῦρος σταμάτησε τὸ μουλάρι, κι' ὁ κύρ Χρῆστος, μαραμένος ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ ξεχωρισμοῦ τοῦ πρώτου παιδιοῦ του, καὶ τοῦ πλειὸ ἀγαπημένου ἀπ' ὅλα, τοῦ λέγει:

— Παιδί μου! Ἄμα σκαπετήσης τὸ Μέτσοβο εἰσαι ἢ δὲν εἰσαι παιδί μου εἶναι τὸ ἴδιο. Δὲν σὲ ξέρει κανένας.

Ἄλλὰ σὺ νὰ μὴ λησμονήσης ποτὲ ὅτι εἰσαι παιδί μου.

Μακρὰ ἀπὸ ψέμμα, κλέψιά, φονικὸ καὶ ξένη γυναῖκα! Καὶ στὸ βάθος τῆς θάλασσας κι' ἂν βρεθῇς νὰ μὴ χάσης τὴν ἐλπίδα σου ἀπὸ τὸν Θεό! Καὶ βασιλειᾶς ἂν γένῃς νὰ μὴ λησμονήσης τὴν πατρίδα σου. Τᾶκουσες παιδί μου;

— Τᾶκουσα, πατέρα μου!

— Ὡρα σου καλὴ τώρα! Ὁ Θεὸς κι' ἡ εὐχή μου μαζί σου!

Τὸ παιδί χτύπησε τὸ μουλάρι του γιὰ νὰ φιάσῃ τὸ ξεμακρυσμένο καρβάνι, κι' ὁ πατέρας σωριάστηκε στὸ πεζούλι τοῦ χανιοῦ, κι' ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ μάτια του, σὰ βρύσες.

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα ὁ κύρ Χρῆστος βρίσκονταν στὸ χωριό του καὶ δίκασε τοὺς πατριωτὲς του, ποῦ ἔτρεχαν σ' αὐτὸν νὰ βροῦν τὸ δίκιο τους, κι' ὁ Σπῦρος εἶχε σκαπετήσει τὸ Μέτσοβο κι' ὅσους ἀπαντοῦσε στὸ δρόμο κανέναν δὲν γνῶριζε, κι' οὔτε τὸν γνῶριζαν!

Τὸ καρβάνι τραβοῦσε γιὰ τὴν Πόλη, ὅλο τῆς στερεᾶς. Εἴκοσι μέρες χρειάζονταν τότε γιὰ νὰ πάῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ Γιάννινα στὴν Πόλη, ἂν δὲν τύχαινε στὸ δρόμο κανένα ἐμπόδιο. Εἶχαν περάσῃ δέκα μέρες δρόμο, πέρασαν τὴν Θεσσαλονίκη, χωρὶς νὰ τοὺς τρέξῃ κανένα κακό. Εἶταν ὅλοι ἀγαπημένοι, ὅλοι μιὰ χαρὰ καὶ περνοῦσαν τὸν δρόμο τους τραγουδώντας καὶ κουδεντιάζοντας σὰν ἀδέρφια. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα μπήκε ὁ διάβολος στὴ μέση. Τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τὸ

καρβάνι εἶχε πέσει ἡ σακκούλα του μὲ ὅτι χρήματα εἶχε, καὶ τὴν εἶχε βρῆ ἓνας ἄλλος, ἀπὸ τοὺς εἴκοσι συνταξειδι-
ωτες, καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε, κρατῶντας τὰ μισὰ γιὰ βρετικά.
Ἐκεῖνος ποῦ εἶχε χάσει τὴν σακκούλα γύρευε ἀκέραιο τὸ
χρηματικὸ ποσό, ποῦ εἶχε μέσα, κι' ἐκεῖνος ποῦ τὴν εἶχε
βρῆ δὲν τῷδινε, λέγοντας, ὅτι εἶχε δικαίωμα νὰ βαστάξῃ
τὰ μισὰ γιὰ βρετικά, κι' ἀπὸ λόγο σὲ λόγο πιάστηκαν, κι'
ἄρχισαν νὰ χτυπιοῦνται στὰ γερά, φωνάζοντας: «βιό μου», ὁ
ἓνας καὶ «δίκιο μου!» μου ὁ ἄλλος. Μπήκαν οἱ ἄλλοι νὰ
τοὺς χωρίσουν, ἀλλὰ κι' αὐτοὶ χωρίσθηκαν σὲ δύο: ἄλλοι
μὲ τὸν ἓναν κι' ἄλλοι μὲ τὸν ἄλλον. Ἐκεῖνος ὅπου εἶχε
βρῆ τὴν σακκούλα ἐπέμενε νὰ βαστάῃ τὰ μισὰ, λέγοντας:

— Δικαιοῦμαι νὰ βαστάξω τὰ μισὰ, διότι ἂν δὲν τὸ φα-
νέρονα, ὅτι ἡῦρα τὴν σακκούλα,μποροῦσα νὰ τὰ φάω ὅλα
τὰ χρήματα, ποῦ εἶχε μέσα.

Ἐκεῖνος πάλι, ποῦ τὴν εἶχε χάσει, ἐπέμενε νὰ τὰ ζη-
τάῃ ὅλα, λέγοντας:

— Δὲν δικαιоῦσαι νὰ μοῦ βαστάξῃς τὰ μισὰ, διότι δὲν
εἴμεστε ἀπ' ἄλλο καρβάνι σὺ κι' ἀπ' ἄλλο ἐγώ, ἀλλ' εἴ-
μεστε ἀπὸ τὸ ἴδιο καρβάνι· κι' εἴμεστε συντρόφοι, κι' ὡς
συντρόφοι εἴμεστε ἀδέρφια καὶ ὑποχρεοῦμεστε ὁ ἓνας νὰ βο-
ηθᾷ τὸν ἄλλο, κι' ὄχι νὰ κερδίζουμε ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν
ἄλλο. Φιλονικῶντας-φιλονικῶντας ἔφτασαν σ' ἓνα χάνι,
ἡσύχασαν λίγο, ὅσο νὰ φᾶν, κι' ἄρχισαν πάλι τὴν φιλο-
νικίᾳ. Ἐδῶκε πῆρε ὁ Ρῥῶας, ὁ καρδανάρης νὰ τοὺς εἰρη-
νέψῃ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε καὶ τὰ δύο τὰ μέρη εἶχαν κα-
ποιο δίκαιο, τὸ καθένα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἡ φιλονικία
κατάληξε στὰ χέρια, καὶ μέσα στὸ μαλλοτράγμα, κάποιος
εἶπε μὲ πόνον καρδιακό:

— Ἐ! καὶ νὰ ξεφύτρωνες, Θεέ μου, τὸν κριτὴ μας, τὸν
κὺρ-Χρῆστο, ἐδῶ πέρα, ἀπὸ καμμιὰ μεριά, πῶς θὰ φευγε ὁ
τρισκατάρατος ἀπὸ τὴ μέση μας, καὶ πῶς θὰ γένονταν ὅλα

μέλι γάλα·

— Ἄχ! ποῦθε νὰ εἶταν καημένε, εἶπε ἓνας ἄλλος τους, σὲ μιὰ στιγμή θὰ εἰρήνευαν τὰ πάντα.

— Μοῦρθε μιὰ ιδέα—εἶπε ἓνας ἄλλος. . . .

— Τί; τὸν ρώτησε τέταρτος.

— Τί;... Ἔχομε τὸ παιδί του ἐδῶ πέρα...

— Καὶ σὰν τῶχομε;

— Νὰ τὸ βάλωμε στὴ θέση τοῦ πατέρα του. . . .

κριτή.

— Μπρὲ ἀλήθεια! Νὰ τὸ βάλωμε κριτή. Ἄν καὶ μικρὸ ἀκόμα, θὰ ξέρῃ νὰ εἰπῇ κάτι, ὡς παιδί τοῦ κριτῆ μας.

— Σπῦρο!—φώναξε—Σπῦρο! Τί γίνεται ὁ Σπῦρος τοῦ κῦρ-Χρήστου;

Ὁ Σπῦρος δὲν ἀκούονταν, τὸν εἶχε καταβάλει ὁ κόπος τοῦ δρόμου, κι' ἅμα ἔφαγε, ἀκούμπησε στὸν τοῖχο κι' ἀποκοιμήθηκε, ἔχοντας πρὸς κεφάλαιον τὸ δισάκκι του, στῶμα τὴ βελεντζούλα του καὶ σκέπασμα τὴν κάππα του.

Ἡ πρόταση ν' ἀναθέσουν τὴν κρίση στὸ παιδί, εἶχε γείνει δεχτὴ ἀπ' ὅλη τὴ συνοδεία.

— Ναί, ναί!—ἀκούονταν ἀνάμεσα στὲς κουβέντες τους.—νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδί νὰ τοὺς κρίνῃ. Εἶναι παιδί τοῦ πατέρα του....

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ καρδανιοῦ, ὁ Ρόδας, ἀκούοντας, ὅτι ἤθελαν νὰ ξυπνήσουν τὸ παιδί γιὰ νὰ κάμῃ τὴν κρίση, καὶ παίρνοντας τὸ πρᾶγμα γι' ἀστεῖο, τοὺς εἶπε:

— Τί λόγια, ὦρέ, εἰν' αὐτὰ ποὺ λέτε; Ἀφήστε τὸ παιδί νὰ κοιμηθῇ. Τί ξέρει αὐτό;

— Ὅχι! ὅχι!—ἐφώναξαν πολλοὶ—πρέπει νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδί.

Δύο τρεῖς ἄρχισαν νὰ ξυπνοῦν τὸ παιδί, ποὺ κοιμῶνταν βαρυὰ. Ὑπνος παιδιακίσσιος καὶ μάλιστα ὑστερα, ἀπὸ

δρόμο. Τοῦ φώναζαν καὶ τὸ τραβοῦσαν ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν νὰ τὸ ξυπνήσουν. Τέλος τοῦ ἔβαλαν ταμπάκο στὴ μύτη κι' ἔτσι φτερνίστηκε καὶ ξύπνησε. Τὸ παιδί, ἄνοιξε τὰ μάτια του, κύτταξε γύρω γύρω καὶ τὸ πῆρε τὸ παράκονο.

— Γιατὶ παραπονιέσαι, ὦρέ; — τοῦ εἶπε ὁ Ρόδας.

— Ἐδλεπα στὸν ὕπνο μου, ὅτι εἶμουν στὸ σπίτι μου μὲ τὸν πατέρα μου καὶ μὲ τὰ δέρφια μου... Μάννα δὲν εἶχα.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἄρχισε νὰ κλαίῃ.

— Μπρὲ κριτὴ ποῦ σοῦ τὸν διάλεξαν! Εἶπε μόνος τοῦ ὁ καρθανάρης.

— Ἐέρ'ς γιατί σὲ ξυπνήσαμε, Σπύρο; τοῦ εἶπε ἓνας ἀπὸ ἐκείνους ποῦ τὸν ξύπνησαν.

— Ποῦ νὰ τὸ ξέρω, — εἶπε ὁ Σπύρος, τρίβοντας τὰ μάτια του.

— Σὲ ξυπνήσαμε γιὰ νὰ μᾶς κάνῃς τὴν κρίσὴ τῆς φιλονικίας.

Τὸ παιδί τὸν κύτταξε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό.

— Μπρέ, τί σᾶς ἔφταιγε τὸ καημένο καὶ τοῦ χαλάσατε τ' ὄνειρο, εἶπε ὁ καρθανάρης. Ἄιντε παιδί μου, κρίνε τους. — εἶπε ὁ γεροντότερος ταξειδιώτης τοῦ καρθανιοῦ. — Γνωρίζεις τὴν αἰτία. Ἀπ' αὐτοῦ θὰ καταλάβουμε ἂν θὰ γένῃς σὰν τὸν πατέρα σου.

Τὸ παιδί καλοκάθησε σταυροπόδι, κι' εἶπε στοὺς μαλλωμένους μὲ ὕφος ἀληθινοῦ κριτῆ:

— Ἐλάτε ἐδῶ!

Πῆγαν κι' οἱ δυὸ μπροστά του μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα.

— Ἐέρετε ποῦ εἴμαστε; Τοὺς ρώτησε σοβαρά.

Ὁ καρθανάρης ἄνοιξε τὰ μάτια του, προσέχοντας ν' ἀκούσῃ καλύτερά. Οἱ μαλλωμένοι δὲ μιλοῦσαν.

Νὰ σᾶς εἰπῶ ποῦ εἴμαστε. Εἴμαστε κακορρίζικοι, δέκα

μέρες μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπο μας· εἴμεστε ξένοι παντάξενοι! Δὲ μᾶς γνωρίζει κανέννας ἐδῶ γύρα! Ἡ Ξενιτειὰ μᾶς ἀ-
 δερφώνει ὅλους...

Ὁ καρβανάρης ἄρχισε ν' ἀποράη μετὰ τὴν νοημοσύνη τοῦ
 μικροῦ κριτῆ καὶ λέγει μέσα του!

—Μπρέ, τὸ παλιόπαιδο! Αὐτὸ εἶναι σοφό!

—Θέλετε νὰ σᾶς κάνω τὴν κρίση;—τοὺς ρώτησε σοβαρὰ
 σοβαρά.

—Θέλομε, —τοῦ ἀπολογήθηκαν, —κι' ὅτι μᾶς πῆς θ'
 ἀκολουθήσωμε. Ἔτσι κάναμε καὶ στὸν πατέρα σου.

—Γιὰ νὰ σᾶς κάνω τὴν κρίση, πρέπει πρῶτα ν' ἀγκα-
 λιασθῆτε καὶ νὰ φιληθῆτε κι' ὕστερα νὰ σᾶς κρίνω.

Οἱ δύο μαλλωμένοι κύτταξαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον περίλυ-
 ποι, σὰ νὰ ντρέπονταν νὰ κάνουν ἐκεῖνο, ποῦ τοὺς ἔλεγε.

Οἱ ἄλλοι, βλέποντας τὸ δισταγμὸ τους, τοὺς φώναζαν:

—Κάνετε ὦρέ, ὅπως σᾶς λέγει ὁ κριτῆς! Τί καμαρῶ-
 νετε!

Οἱ μαλλωμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν κλαί-
 οντας.

—Πηγαίνετε τώρα!—εἶπε τὸ παιδί.—Τελείωσε ἡ κρίση
 σας!

—Καὶ πῶς τελείωσε;—εἶπαν οἱ πολλοί.—Ὁ ἓνας κρατᾷ
 κι' ὁ ἄλλος ἔχει νὰ λάβῃ.

—Τελείωσε, εἶπε τὸ παιδί.—Ἡ διαφορὰ τους εἶταν
 τὸ μῖσος. Ἀφοῦ μπῆκε ἡ ἀγάπη ἀνάμεσά τους, τὸ μῖσος
 ἔφυγε καὶ τὸ δίκιο ἔρχεται μόνο του.

Καὶ πραγματικῶς ἐκεῖνος ποῦ βαστούσε τὰ μισὰ τὰ
 χρήματα, τὴν ὕγαλιν ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ τᾶδωσε στὸν
 ἄλλο, ποῦ τὰ ζητοῦσε, λέγοντας:

—Πᾶρ'τα, ἀδερφέ!

Κι' ἐκεῖνος ποῦ τὰ ζητοῦσε τοῦ ἀπολογήθηκε:

—Ὅχι, ἀδερφέ, ὅλα! Βάστα τὰ βρετικά σου. Κράτα

δασά θέλεις, κράτα τα κι' ὅλα...

—Ὁχι ! ὄχι, εἶναι δικό σου βιὸς—εἶπε ἐκεῖνος, ποῦ τὰ εἶχε βρῆ.—Μακρυὰ ἀπὸ ἐμένα τὸ ἄδικο !

—Πᾶρ'τα ὦρέ,—τοῦ φώναξαν οἱ ἄλλοι,—ἀφοῦ σοῦ τὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος.

Τὰ πῆρε τότε ἐκεῖνος καὶ τὰ ἔβαλε στὴ σακκούλα, κι' ἀφοῦ τὴν ἔβαλε στὸν κόρφο του, ξαναγκαλιάστηκε καὶ ξαναφιλήθηκε μὲ τὸν ἀντίθετό του.

—Εὐγε ! εὐγε Σπύρο—φώναξαν οἱ ἄλλοι—εἶσαι ἀληθινὸ παιδί τοῦ κύρ-Χρίστου ! καὶ πῆγαν ὅλοι καὶ τὸ φίλησαν τὸ παιδί, καὶ τὸ εὐχίθηκαν νὰ προκύψῃ.

Ὁ καρθανάρης ὁ Ρόβας, ποῦ κοροῖδευε πρῶτα τὸν μικρὸ κριτὴ, πῆγε καὶ τὸν ἀγκάλιασε κι' αὐτὸς καὶ τὸν φίλησε, λέγοντάς του:

—Παιδί μου, νὰ μὲ χωρέ'ῃς, Ἐγὼ εἶμαι μεγάλος στὰ χρένια καὶ σὺ μεγάλος στὸν νοῦ. Μιὰ μέρα θὰ γείνης ἀφέντης.

Καὶ πραγματικῶς ἔζησε καὶ πρόκοψε, κι' ὅλοι οἱ συνταξιδιωτὲς του ἔγειναν ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια ὑπηρέτες του.

ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΕΙΚΟΣΙ ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ

ΑΕΝ είχε ακόμα φέξει καλά-καλά τὰ Χριστούγεννα κι' ἡ Τασιούλαινα, ἡ ξακουσμένη νοικοκυρὰ τοῦ χωριοῦ μετὸν μονάκριβό της τὸν Γεωργάκη, ἄντρα εἴκοσι πέντε χρονῶν, μετὰ μαῦρο μουστάκι στριμμένο, ἅμα ἦρθαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ, κάθισαν στὸ τραπέζι, ποῦχε ἀπάνω μιὰ μεγάλη ἀπλάδα κυλάστρα, καὶ μιὰ γαβάθα μετὰ κόττα βραστή κι' ἓνα τεψί μετὰ τηγανίτες, σπάραγμα τοῦ μικροῦ Χριστοῦ, ζεματισμένες μετὰ μέλι. Δὲν ἄρχιζαν ὅμως νὰ φᾶν, γιατί περίμεναν τὸν παπᾶ-Νικόλα νὰ τοὺς εὐλογήσῃ τὸ τραπέζι καὶ νὰ τοὺς εὐχηθῇ μιὰ χαμένη εὐχή:

«νὰ καλοῦεχτοῦν»

Ἡ Τασιούλαινα σαράντα πέντε χρονῶν γυναίκα, μετὰ πρόσωπο στρογγυλὸ σὰν τὸ φέγγαρι, μετὰ χρῶμα σὰ μῆλο κόκκινο, μετὰ μάτια μαῦρα, σὰν ἐλιές καὶ φρύδια μακρὰ καὶ καμαρωτά, σὰν δοξάρια, ὥμοιζε σὰ νὰ μὴν εἶχε φτάσει ἀκόμα τὰ τριάντα χρόνια, κι' ἂν δὲν εἶχε μιὰ ἀδιάκοπη μελαγχολία στὸ πρόσωπό της θὰ φαίνονταν ἀκόμα νιώτερη ἀπ' ὅ, τι ἔδειχνε· κι' ὁ γιὸς της, ὁ Γεωργάκης, μετὰ τὸ δασύ του καὶ κατὰμαυρο μουστάκι, καὶ μετὰ τὰ χονδρά του τὰ χα-

ρακτηριστικὰ ἔδειχνε, σὰ νὰ εἶχε περάσει τὰ τριάντα πέντε χρόνια, καὶ χαριτωμένη μάννα κι' ὠμορφοκαμωμένο παιδὶ ἔσμιγαν στὴν ἡλικία, σὰν ποῦ σμίγουν δύο ἀγαπημένα στόματα, καὶ φαίνονταν ἢ σὰν ἀδέρφια ἢ σὰν ἀντρόγυνο, γιὰ ὅσους δὲν τοὺς ἤξεραν.

Μάννα καὶ γυιὸς, δυὸ ὄντα στὸν κόσμον, ποῦ τὸ ἓνα ζοῦσε γιὰ τὸ ἄλλο, κάθονταν στὴν ἄκρη τοῦ τραπέζιου μελαγχολικοί, καὶ περίμεναν τὸν παπᾶ-Νικόλα νὰ εὐλογήσῃ καὶ ν' ἀρχίσουν νὰ φᾶν, ἀλλ' ὁ παπᾶ-Νικόλας ἀργοῦσε, γιατίι εὐλογοῦσε μὲ τὴ σειρά τὰ τραπέζια τῶν σπιτιῶν τοῦ χωριοῦ, καὶ δὲν εἶχε φτάσει ἀκόμα στὸ σπίτι τῆς Τασιούλαινας καὶ τοῦ Γεωργάκη. Ὑστερα ἀπὸ κάμποση ὥρα, ἀκούστηκαν τὰ σκυλλιά τῆς γειτονιάς. Εἶταν ὁ παπᾶ-Νικόλας, ποῦ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ ἓνα σπίτι κι' ἔμπαινε στ' ἄλλο. Σὲ λίγο ἀνέβαινε τὲς σκάλες τοῦ σπιτιοῦ καὶ μάννα καὶ γυιὸς σηκώθηκαν νὰ τὸν ὑποδεχτοῦν.

Ὁ παπᾶς εἶπε «καλημέρα» καὶ «χρόνια πολλά» κι' ἀρχισε νὰ εὐλογᾷ τὸ τραπέζι:

«Χοιρτὲ ὁ Θεός, εὐλόγησον τὴν βρωδὴν καὶ τὴν πόσιν τῶν δοῦλων σου καὶ πάντας ἡμᾶς...»

Εἶπε μηχανικῶς κι' ἀρχισε καὶ τὸ τροπᾶρι τοῦ Χριστοῦ:

«Ὁ γέννησις σου Χριστέ ὁ Θεός, ἀνέειλε τῷ κόσμῳ τὸ ὅπως τὸ τῆς γνώσεως ἐν αὐτῇ γὰρ οἱ ὅτις ἄστροις λατρεύοντες ὑπὸ ἄστέρος ἐδιδάσκοντο σὲ προσκυνεῖν τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης καὶ σὲ γινώσκουν ἐξ ἑσῶς ἀνατολὴν. Κύριε δόξα σοι.»

Πῆρε ἓνα φυλλὶ τηγανίτα, μιὰ χειλιαριά κυλάστρα, ἓνα μποῦτ. κόττα, ἄρπαξε ἓνα ποτήρι γεμάτο κρασί, στὸ χέρι κι' εἶπε:

—Νὰ ζήσετε καὶ νὰ καλοῦχτήτε τὴν Τασούλα...

Τράβηξε τὸ κρασί καὶ κίνησε νὰ φύγῃ, ξαναλέγοντας:

— «Καὶ τοῦ χρόνου τὰ Χριστούγεννα. . . καὶ τοῦ χρόνου μὲ τὸν ἄντρα σου ἐσύ, μὲ τὸν πατέρα σου καὶ μὲ μιὰ καλὴ νύφη ἐσύ . . . ἐκείνη ντὲ μὲ τὰ κατσαρὰ μαλλιά. . . τὴ γειτονοπούλα ποῦ ξέρεις....

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ὁ παπᾶς κατέβαινε γλήγορα τὴ σκάλα, κρατῶντας μὲ τὸ δεξιὴν τὴν πατερίτσα του καὶ μὲ τὸ ζερβὶ τὸ μπούτι τῆς κόττας, καὶ πήγαινε βιαστικὸς νὰ εὐλογήσῃ κι' ἄλλα σπίτια, καὶ νὰ πῇ κι' ἄλλα «Χριστιέ ὁ Θεός, εὐλόγησον. . . » κι' ἄλλα « Ἡ γέννησίς σου Χριστιέ ὁ Θεός .. » κι' ἄλλα « Νί ζήσητε καὶ νὰ καλοδεχιῇτε . . . » κι' ἄλλα « Καὶ τοῦ χρόνου τὰ Χριστούγεννα . . . »

Φεύγοντας ὁ παπᾶς, μάννα καὶ γυιὸς γύρισαν καὶ κάθησαν στὸ κατάφορτο τραπέζι ἀπὸ φαγητά, γιὰ νὰ φᾶν, ἀλλὰ οὔτε ἡ μάννα, οὔτε τὸ παιδί ἔκαναν τὸ σταυρὸ ν' ἀρχίσουν νὰ φᾶν, σὰν κάποιον νὰ περίμεναν, ποῦ εἶταν ἡ θέση τοῦ ἁδειανῆ στὸ κεφαλοτράπεζο, εἰκοσιπέντε ἀκέρια Χριστούγεννα, κι' ἄλλους τόσους "Αἱ-Βασίληδες, κι' ἄλλες τόσες Λαμπρές, κι' ἄλλους τόσους "Αἱ-Γεώργηδες

Εἰκοσι πέντε χρόνια Ξενιτειᾶ, εἰκοσι πέντε χρόνια μάρα καὶ θλίψη, καὶ δάκρυα καὶ κακολογιᾶς δὲν εἶταν μικρὸ πρᾶμμα γιὰ τὴν καημένη τὴν Τασιούλαινα . . . Εἰκοσι χρόνων εἶταν ὅταν παντρεύτηκε τὸν Τασιούλη, παλληκάρι εἰκοσι πέντε χρόνων, καὶ δυὸ-τρεῖς μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸ γάμο τῆς ὁ Τασιούλης τῆς ξεκίνησε γιὰ τὴ Βλαχιά μὲ τὸν Ρόδα τὸν ἀγωγιάτη, κι' ἀπὸ τότε οὔτε γράμμα, οὔτε ἀντιλογία... Ὅταν γέννησε τὸ Γεωργάκη τῆς ὁ κόσμος λογάριάζαν τὰ δάχτυλα τοὺς μῆνες,.... ἀλλὰ δὲν ἔβγαζαν ἐκεῖνο ποῦ θέλαν, γιὰτι εἶταν ἐννιά μῆνες παρὰ δέκα ἀκέριες μέρες, ἀφόντας εἶχε φύγει ὁ Τασιούλης, κι' ὁ Γεωργάκης, ὅχι ἑφταμηνίτικο, ἀλλὰ εἶταν καὶ παράειταν στὸν καιρὸ του, ἓνα παιδί σὰ-σαν τισμένο μὲ τὰ μαλλιά μιὰ παλάμη μακριὰ στὸ κεφάλι του. Κι' ὅμως ὑπῆρχαν καὶ καμπόσες στριγλόγριες, ποῦ ἔ-

λεγαν διότι ὁ Τασιούλας τάχα δὲν εἶχε φύγει ἀντήμερα τοῦ Ἀη-Γεωργίου, ἀλλ’ ἀντήμερα τοῦ Θωμᾶ, δέκα μέρες πρωτίτερα καὶ τὸ παιδί μποροῦσε νὰ μὴν εἶναι τοῦ Τασιούλα, γιατί καμμιά φορὰ οἱ γυναῖκες γεννοῦν δύο-τρεῖς μέρες πρωτίτερα ἀπὸ τοὺς ἐννιά μηνες. . .

Ἡ μάνα, μὲ τὴν καρδιά βαλαντωμένη ἀπὸ τὸν πόνο ἄρχισε νὰ λέη στὸ παιδί της:

—.... Παιδί μου ! Εἴκοσι πέντε Χριστούγεννα σωστὰ λείπει ὁ πατέρας σου στὴν Ξενιτειά. Χριστούγεννα, Ἀη-Βασίλειου καὶ Φῶτα δὲν ἔχω κάνει μαζύ του. Μόνον ἀποκριές, Λαμπρὴ κι’ Ἀη-Γεώργη . . . Ἀντήμερα τ’ Ἀη-Γεωργίου ἔφυγε... γιὰ νὰ μὴν ξαναγυρίσῃ ! ... Τί ἔχω ἀκούσει παιδί μ’, ἀπὸ τὸν παλιόκοσμο ! Τί ἔχω ἀκούσει ! Φθονοῦσε τὰ νειᾶτά μου, φθονοῦσε τὴν ὠμορφιά μου, πάη καλὰ, ἀλλὰ νὰ φθονῇ καὶ τὴ δυστυχία μου !

—Πόσες φορές μοῦ τὰ εἶπες, μαννούλα μ’ αὐτά Τὰ ξέρω ... Ἐλα νὰ φᾶμε καὶ νὰ εὐκηθοῦμε ἀκόμα μιὰ φορὰ νὰ τὸν καλοδεχτοῦμε, κι’ ὅτι θέλ’ ὁ Θεὸς ἄς γένη ! Τῆς ἀπολογήθηκε ὁ Γεωργάκης.

—Ἄν ἔχει πεθάνει, σχωρεμένος νᾶναι, κι’ ἅγιο τὸ χῶμά του, ποῦναι πεσμένος, ἀλλ’ ἂν ζῇ καὶ λησμόνησε τὴ γυναῖκα του—ἐσένα, παιδί μου, δὲ σὲ ξέρει, ἂν ἦρθες στὸν κόσμο—καὶ λησμόνησε τὸ σπίτι του, τὰ ὑπάρχοντά του, τὸ χωριό του, τὴν πατρίδα του, ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ τὸ βρῇ, μὲ τὴν ἀδικία ποῦ μᾶς ἔχει κάνει τῶν δυσονῶν μας !

Ἀρχισε νὰ κλαίῃ. Ὁ Γεωργάκης τὴν ἀγκάλιασε, καὶ τὴν φίλησε γιὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃ καὶ νὰ τῆς κάνῃ τὴν καρδιά, κι’ ἔτσι ἀγκαλιασμένοι ἔγειραν στὸ προσκέφαλο τῆς παραστιᾶς. Ἡ φωτιά ἔκαιγε γλυκὰ—γλυκὰ, κι’ ἔπεφταν ἀπὸ τὸν δαυλοστάτη κόκκινα καὶ χοντρά τὰ κάρβουνα, τὸ τραπέζι στέκονταν μαραμένο μὲ τὲς μελωμένες τηγανίτες, μὲ τὴν ἀπλάδα γεμάτη κουλάστρα καὶ μὲ τὴ γαβάθα γεμάτη

κόττα βραστή, ἡ θύρα κι' ἡ ὀξώθυρα εἶταν ἀνοιχτὲς πέρα-πέρα γιὰ τὴ χρονιάρα τὴν ἡμέρα καὶ τὴ δεσποτικὴ τὴ γιορτὴ, καὶ γιὰ τὸν ξενιτεμένο τοῦ σπιτιοῦ. Ἐξω ἀγέρας, κρύθ καὶ χιονόνερο, τὰ στοιχειὰ τοῦ χειμῶνα χόρευαν μὲ μανία. κι' ἡ μάννα μὲ τὸ παιδί τῆς κοιμῶνταν παρασιτῶς σφιχταγκαλιασμένοι, σὰν ὅταν ὁ Γεωργάκης εἶταν ἑπτὰ χρόνων παιδάκι...

Τί νὰ εἶχε γείνει ὁ καημένος ὁ Τασιούλας; Ἄλλοι ἔλεγαν, ὅτι τὸν καιρό, ποῦ πῆγαινε στὴ Βλαχιά εἶχε πέσει ἀπὸ τὸ μουλάρι στὸ Δούναβη καὶ πνίγηκε, ἄλλοι πάλι, ὅτι στὸ Γιάσι, ποῦ καταστάθηκε, τὸν ἀγάπησε μιὰ Βλάχα γιὰ τὴν ὁμορφιά του καὶ τὸν παντρεύτηκε, ἄλλοι ὅτι εἶχε πεθάνει ἀπὸ ἀρρώστεια, κι' ἄλλοι πάλι ἔλεγαν ἄλλα. Τελευταῖα ὅμως ἓνας Ζαγορίσιος εἶχε εἰπῇ στὰ Γιάννινα, καὶ τὰ λόγια ἔφτασαν ὡς τὸ χωριό, ὅτι ὁ Τασιούλας εἶχε κατηγορηθῇ ἄδικα ὅταν ἔφτασε στὸ Γιάσι, ὅτι εἶχε σπάσει μιὰ κάσσα καὶ πῆρε φλωριὰ καὶ καταδικάστηκε σὲ εἴκοσι πέντε χρόνια φυλακὴ, κι' ὅτι μὲς στὴ φυλακὴ ἔκρυβε τὴν ἐντροπὴ του, μὴ θέλοντας νὰ εἰπῇ οὔτε ἀπὸ ποῖο χωριὸ εἶταν, οὔτε στὸ σπίτι του νὰ γράψῃ, κι' ὅτι μέσα στὴ φυλακὴ, ποῦ βρίσκουνταν, ἔφκιανε διάφορα ἐργόχειρα καὶ μὲ τὴν οἰκονομία του εἶχε κάνει ἀρκετὴ περιουσία καὶ περίμενε νὰ τελειώσῃ ἡ ποινὴ του καὶ νὰ ῥθῇ στὴν πατρίδα του. Ἀλλ' ἡ Τασιούλαινα τ' ἀκουγε ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ τίποτε δὲν πίστευε καὶ μόνη τῆς παρηγοριὰ εἶχε τὸ παιδάκι τῆς, ποῦ μέγαλανε ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα, καὶ μόνον τὰ Χριστούγεννα, τ' Ἀη-Βασιλεῖο, τὴ Λαμπρὴ καὶ τ' Ἀη-Γεωργίου θυμῶνταν πὼς εἶταν παντρεμένη καὶ εἶχε ἄντρα στὴν Ξενιτειά.

Ἐνῶ ἡ μάννα καὶ τὸ παιδί κοιμῶνταν στοῦ πόνου τὸ προσκεφάλι, ἓνας γουνοφορεμένος ξένος μπῆκε καβάλλα στὴν αὐλή. Κατέβηκε, ξεφόρτωσε, ἔδεσε τ' ἄλογό του στὸ κατώγι, ἀνέβηκε τὴ σκάλα καὶ μπῆκε στὸ δωμάτιο, ὅπου

τῆρε τὴ φωτιά νὰ καίγῃ γλυκὰ-γλυκὰ, τὸ τραπέζι φορ-
μένο ἀπὸ φαγητά, καὶ τὴ μάννα καὶ τὸ παιδί νὰ κοιμοί-
ται σφιχταγκαλιασμένοι.... Ὁ ξένος ἔγεινε ἀλλοιόψικος κ-
στὴ στιγμὴ μιὰ μεγάλη δίστομη μαχαίρα ἄστραψε στὸ δι-
ξί του χέρι. Μιὰ στιγμὴ τὸν χώριζε ἀπὸ φρικτὸ ἔγκλημα
καὶ μι' ἀδικη λέξη βούϊζε στὸ στόμα του:

— Ἀτιμῆ!

Μάννα καὶ παιδί πετάχθηκαν ἀπὸ τὸν βαθὺν ὕπνο.
Ὁ Γιωργάκης πέταξε ἀπὸ τὸ ζωνάρι του ἄλλη μαχαίρα κι'
οἱ δύο ἄντρες βρέθηκαν ἀντιμέτωποι κι' ἔτοιμοι νὰ σκοτώ-
σῃ ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ἐνῶ ἡ Τασιούλαινα ἔμπηξε τὲς φωνές
καὶ τραβοῦσε τὰ μαλλιά της.

— Ποιὸς εἶσαι σὺ ἐδῶ μέσα!

Φώναξε ἄγρια ἄγρια ὁ ξένος τοῦ Γιωργάκη.

— Εἰμαι ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ! (ἀπολογήθηκε ὁ
Γιωργάκης) Ἐσὺ ποιὸς εἶσαι ποῦ μπήκες ἐδῶ μέσα!

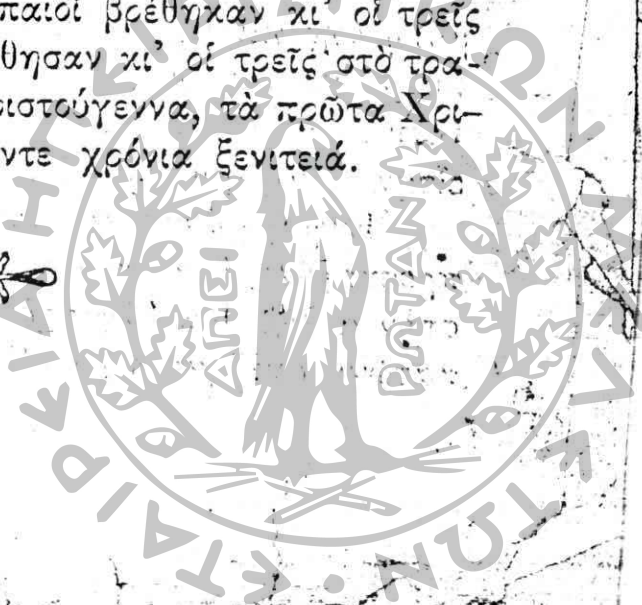
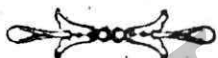
— Κανένας ἄλλος ἀπὸ μένα δὲν εἶναι ἐδῶ μέσα νοι-
κοκύρης!

Εἶπε οὐρλιαχτὰ ὁ ξένος.

Ἡ Τασιούλαινα ἀκούοντας αὐτὰ, μπήκε στὴ μέση τῶν
δύο ἀντρῶν καὶ φώναξε μ' ὅλα της τὰ δυνατά:

— Μὴ Τασιούλα! ! ! εἶναι τὸ παιδί μας! Μὴ Γιωργάκη
μου! ! ! εἶν' ὁ πατέρας σου!

Στὴ στιγμὴ ἡ δύο μαχαίρες ἔπεσαν κατὰ γῆς. Ἀν-
τρας καὶ γυναῖκα πατέρας καὶ παιδί βρέθηκαν κι' οἱ τρεῖς
ἀγκαλιασμένοι, καὶ σὲ λίγο, κάθησαν κι' οἱ τρεῖς στὸ τρα-
πέζι καὶ γιώρτασαν μαζὺ τὰ Χριστούγεννα, τὰ πρῶτα Χρι-
στούγεννα, ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι πέντε χρόνια ξενιτειά.

Η ΤΡΕΙΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ

100

Μιά φορά κι' έναν καιρό εΐταν ένας πατέρας, ποῦχε ἕνα μοναχοπαίδι καὶ τ' ἀγαποῦσε καλύτερα ἀπ' ὅλον τὸν κόσμον. Μιά μέρα ὁ πατέρας ἀρρώστησε καὶ στήν ἐδοξμάδα ἀπανωθιὸ ἔγεινε τοῦ θανάτου. Τῇ στιγμῇ, ποῦ θ' ἀπέθνησκε εἶπε στὸ παιδί του, ποῦ κάθονταν στὸ προσκέφαλό του κι' ἔκλαιγε :

— Μὴν κλαῖς, παιδί μου ! Ἔτσ' εἶν' ὁ κόσμος. Ὁ γονιὸς πρέπει νὰ πεθαίνει πρωτύτερα ἀπὸ τὸ παιδί του, κι' αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερο. Ἄν πέθαιναν τὰ παιδιὰ πρωτύτερα ἀπὸ τοὺς γονιοὺς τότε ἡ πλάση θὰ χάνονταν. Ἀκουσε τί ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ στήν ὑστερνή μου ὥρα : Δὲν ἔχω πλούτη νὰ σ' ἀφήσω, γιατί ἡ Τύχη δὲ θέλησε ποτὲ νὰ μὲ βοηθήσῃ, θὰ σ' ἀφήσω ὅμως τρεῖς συμβουλές : Ἡ μιὰ εἶναι : « **Ἡ μικρὸς παντρεύου. ἡ μικρὸς καλογερεύου.** » Ἡ ἄλλη : « **Μικρὸς ξενιτέψου καὶ μεγάλος γύρινα σπίτι σου.** » Κι' ἡ τρίτη : « **Κάλιο μιὰ συμβουλὴ καλὴ παρὰ χίλια ὀλωριά.** » Αὐτὲς οἱ τρεῖς συμβουλές, παιδί μου εἶναι καλύτερες ἀπ' ὅλα τὰ πλούτη τοῦ κόσμου.

* *

Πέθανε ὁ πατέρας καὶ πάη, καὶ τὸ παιδί ἄρχισε νὰ σκέφτεται τί θ' ἀπογένη : Νὰ παντρευτῇ ἢ νὰ καλογερευτῇ ; Προτίμησε νὰ παντρευτῇ ὅσο μικρὸς κι' ἂν εἶταν κι' ἔτσι ἔκανε τὴν πρώτη συμβουλὴ τοῦ πατρός του. Ὑστερὰ ἀπὸ τὴν παντρεία του, μὴ ἔχοντας οὔτε χωράφια νὰ δουλεύῃ, οὔτε γίδια καὶ πρόβατα νὰ βόσκη, οὔτε μουλάρια νὰ κἀνῃ.

τὸν ἀγωγιάτη, οὔτε καμμιά τέχνη γιὰ νὰ ζῇ στὸν τόπο του, ἀποφάσισε τὸ γληγορώτερο νὰ ξινιτευτῇ. Ἀποχαιρέτισε τὴ γυναῖκά του κι' ἔφυγε, κι' ἀφοῦ πέρασε κάμπους καὶ βουνά, ποτάμια καὶ θάλασσες, ἔφτασε στὴν Ξενιτειά. Ἐκεῖ μπῆκε σ' ἕναν ἀφεντικό μὲ συμφωνία νὰ δουλέψῃ ἑπτὰ χρόνια πιστὰ κι' ὕστερα νὰ πάρῃ ἑκατὸ φλωριά καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του. Ἔτσι ἔκανε καὶ τὴ δεύτερη συμβουλή τοῦ πατρός του.

*
* *

Περνῶντας τὰ ἑπτὰ χρόνια, παρουσιάστηκε στὸν ἀφεντικό του νὰ πάρῃ τὸν μιστό του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του. Ὁ ἀφεντικός του τοῦ μέτρησε τὰ ἑκατὸ φλωριά, τοῦ τᾶβάλε σὲ μιὰ σακκούλα, καὶ τὴν ἀπόθεκε, ὕστερα ἔγραψε κατὶ σ' ἕνα χαρτί, τὸ δίπλωσε, τᾶβαλε δίπλα στὴ σακκούλα καὶ τοῦ εἶπε :

— Ἐδῶ, παιδί μου (δείχνοντας τὴ σακκούλα) εἶναι ὁ μιστός σου, κι' ἐδῶ (δείχνοντας τὸ διπλωμένο χαρτί) εἶναι μιὰ συμβουλή. Ὅποιο θέλεις ἀπὸ τὰ δύο πᾶρε : θέλεις τὰ ἑκατὸ φλωριά, θέλεις τὴ συμβουλή. Ἄν πάρῃς τὰ φλωριά, δὲ θὰ πάρῃς τὴ συμβουλή, κι' ἂν πάρῃς τὴ συμβουλή δὲ θὰ πάρῃς τὰ φλωριά. Διάλεξε ἕνα ἀπὸ τὰ δύο.

Αὐτὸς μ' ὅλη τὴν ἐπιθυμία, ποῦχε, νὰ πάρῃ τὰ φλωριά του καὶ νὰ γυρίσῃ τὸ γληγορώτερο στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του, καὶ νὰ ἰδῇ τὴ γυναῖκά του, ποῦ δὲν ἔξερε τί γέγονταν ἑπτὰ χρόνια ἀκέρια, θυμήθηκε τὴν τρίτη συμβουλή τοῦ πατρός του, καὶ προτίμησε τὴ συμβουλή ἀπὸ τὰ ἑκατὸ φλωριά. Κάνοντας τὴν ἀπόφαση, ἀνοίγει τὸ χαρτί καὶ διαβάζει.

«Μὴ βγαίνῃς ποτὲ ἀπὸ τὸν ἴδιον δρόμο».

Διαβάζοντας τὴ συμβουλή, μετάνιωσε, γιατί τὴν προτίμησε ἀπὸ τὰ ἑκατὸ φλωριά, ἀλλὰ δὲ μπορούσε νὰ κάνῃ ἀλλοιῶτα, καὶ συμφώνησε πάλι ἄλλα ἑπτὰ χρόνια νὰ ξα-

ναδουλέψη τὸν ἀφεντικό του πάλι γιὰ ἑκατὸ φλωριά, κι' ἔτσι ξαναμπήκε πάλι στὴ δουλειά.

*
* *

Πέρασαν καὶ τὰ δεύτερα ἑπτὰ χρόνια καὶ ξαναπαρουσιάστηκε πάλι στὸν ἀφεντικό του νὰ πάρῃ τὸν μιστό του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του.

Ὁ ἀφεντικός του μέτρησε πάλι ἑκατὸ φλωριά, τοῦ τᾶβαλε σὲ μιὰ σακκούλα, καὶ τὴν ἀπόθεκε, ὕστερα ἔγραψε πάλι κᾶτι σ' ἓνα χαρτί, τὸ δίπλωσε, τῶβαλε πάλι δίπλα στὴ σακκούλα καὶ τοῦ ξανάειπε πάλι τὰ ἴδια :

— Ἐδῶ, παιδί μου, (δείχνοντας τὴ σακκούλα) εἶναι πάλι ὁ μιστός σου, κι' ἐδῶ (δείχνοντας τὸ διπλωμένο χαρτί) εἶναι πάλι μιὰ συμβουλή. Ὅποιο θέλεις πάλι ἀπὸ τὰ δύο, πᾶρε: θέλεις τὰ ἑκατὸ φλωριά θέλεις τὴ συμβουλή. Ἄν πάρῃς τὰ φλωριά δὲ θὰ πάρῃς τὴ συμβουλή, κι' ἂν πάρῃς τὴ συμβουλή, δὲ θὰ πάρῃς τὰ φλωριά. Διάλεξε πάλι ἓν' ἀπὸ τὰ δύο.

Αὐτὸς πάλι μ' ὅλη τὴν ἐπιθυμία, ποῦχε νὰ πάρῃ τὰ φλωριά του καὶ νὰ γυρίσῃ τὸ γληροῦτερο στὸν τόπο του, καὶ στὸ σπίτι του καὶ νὰ ἰδῇ τὴ γυναῖκά του, ποῦ δὲν ᾔξερε τί γέγονταν δέκα τέσσερα ἀκέρια χρόνια, θυμήθηκε πάλι τὴν ἴδια συμβουλή τοῦ πατρός του καὶ προτίμησε τὴ συμβουλή ἀπὸ τὰ ἑκατὸ φλωριά. Κάνοντας τὴν ἀπόφαση, ἀνοίγει τὸ χαρτί καὶ διαβάζει :

« Μὴν ἀνακατεῦεσαι ποτὲ στίες δουλιές τοῦ ἀλλουνοῦ ! »

Διαβάζοντας τὴ συμβουλή, μετάνιωσε πάλι, γιατί τὴν προτίμησε ἀπὸ τὰ ἑκατὸ φλωριά, ἀλλὰ δὲ μπορούσε νὰ κάνῃ ἄλλοιῶτα, καὶ ξανασυμφώνησε πάλι γι' ἄλλα ἑπτὰ χρόνια νὰ μεταξαναδουλέψῃ τὸν ἀφεντικό του γιὰ ἑκατὸ πάλι φλωριά καὶ κι' ἔτσι ματαξαναμπήκε πάλι στὴ δουλειά...

Πέρασαν καὶ τὰ τρίτα ἑπτὰ χρόνια, καὶ ματαξαναπα-

ρουσιάστηκε πάλι στὸν ἀφεντικό του νὰ πάρῃ τὸν μιστό του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του.

Ἦρε τὸν ἀφεντικό του, ποῦ τὸν περίμενε, ἔχοντας μπροστά του μιὰ σακκούλα μ' ἑκατὸ φλωριά, κι' ἓνα χαρτί διπλωμένο δίπλα της, κι' ἅμα τὸν εἶδε τοῦ μεταξανάειπε πάλι τὰ ἴδια:

— Ἐδῶ, παιδί μου (δείχνοντάς του τὴ σακκούλα) εἶνε ὁ μιστός σου, κι' ἔδῶ (δείχνοντάς του τὸ διπλωμένο χαρτί) εἶνε πάλι μιὰ συμβουλή. Ὅποιο θέλεις παλιμάτα ἀπὸ τὰ δύο πᾶρε: θέλεις τὰ ἑκατὸ φλωριά, θέλεις παλιμάτα τὴν συμβουλή. Ἄν πάρῃς τὰ φλωριά, δὲ θὰ πάρῃς τὴ συμβουλή, κι' ἂν πάρῃς παλιμάτα τὴ συμβουλή δὲ θὰ πάρῃς τὰ φλωριά. Ματαξαναδιάλεξε ἐν' ἀπὸ τὰ δύο. . .

Αὐτὸς παλιμάτα, μ' ὅλη τὴν ἐπιθυμία, ποῦχε, νὰ πάρῃ τὰ φλωριά του καὶ νὰ γυρίσῃ τὸ γληγορώτερο στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του καὶ νὰ ἰδῇ τὴ γυναῖκά του, ποῦ δὲν ἤξερε τί γέγονταν εἴκοσι ἀκέρια χρόνια, θυμήθηκε ματαπάλι τὴν συμβουλή τοῦ πατρός του καὶ προτίμησε παλιμάτα τὴ συμβουλή ἀπὸ τὰ ἑκατὸ φλωριά, καὶ κάνοντας τὴν ἀπόφαση, ἀνοίγει τὸ χαρτί καὶ διαβάζει:

«Τὴ δουλειὰ ποῦ θέλεις νὰ κάνῃς θυμωμένος, ἄδυσέ τι γι' αὔριο».

Κι' ἔτσι λοιπὸν δούλεψε εἴκοσι ἓνα χρόνια μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπον του, ἀπὸ τὸ σπίτι του, κι' ἀπὸ τὴ γυναῖκά του, γιὰ τρεῖς συμβουλές! Εἶταν πολὺ μετανιωμένος, ἀλλὰ τί νᾶκανε; Σκέφτηκε νὰ ματαξανασυμφωνήσῃ γι' ἄλλα ἑπτὰ χρόνια καὶ νὰ πάρῃ τέλος ἑκατὸ φλωριά καὶ νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι του μιὰ γιὰ πάντα, ἀλλὰ ἀκολουθώντας τὴν συμβουλή τοῦ πατρός του, ἀποφάσισε νὰ γυρίσῃ πρὶν γεράσῃ κι' ἔτσι ἔδωκε τὸ χέρι νὰ ἀποχαιρετήσῃ τὸν ἀφεντικό του.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὁ ἀφεντικός του τοῦ εἶπε:

— Στάσου μιὰ στιγμὴ. . .

Καὶ λέγοντας αὐτά, ἀνοιξε μιὰ κασσέλα, ἔβγαλε τρία ψωμιὰ καὶ τοῦ τὰ ἔδωσε, λέγοντάς του:

— Σὲ συμβουλεύω αὐτὰ τὰ τρία ψωμιὰ νὰ τὰ φυλάξης στὸ δρόμο ποῦ θὰ πᾶς, καὶ νὰ τὰ πᾶς σπίτι σου ἀπείραχτα. Ἐκεῖ, ἅμα φτάσης μὲ τὸ καλὸ, κόψε καὶ φᾶτα μὲ τὴν γυναῖκά σου.

Κι' αὐτὸς ἔβαλε τὰ τρία ψωμιὰ στὸ σακκούλι του, φίλησε τὸ χέρι τ' ἀφεντικοῦ του κι' ἔφυγε, γυρίζοντας στὸν τόπο του, στὴ γυναῖκά του, καὶ στὸ σπίτι του.

Στὸ δρόμο ἀνταμώθηκε μὲ μιὰ μεγάλη συνοδεία. Ἐκῆναν δύο—τρεῖς μέρες δρόμο, ὅταν σ' ἓνα μέρος τοὺς λέν ὅτι τοὺς καρτεροῦσαν οἱ κλέφτες νὰ τοὺς πιάσουν. Ἀκούοντας αὐτὸν τὸν λόγο, σκόρπισαν ὅλοι ἀπὸ τὸ φόβο τους καὶ μόνον ὁ Ξενιτεμένος μας ἔμεινε στὸ δρόμο του. Θέλησε καὶ αὐτὸς νὰ παραδρομήσῃ, σὰν τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ τῇ στιγμῇ, ποῦ ἔκανε νὰ δῇ ἀπὸ τὸ δρόμο, τοῦρθε στὸ νοῦ ἡ πρώτη συμβουλή: « **Μὴ βγαίνης ποτὲ ἀπὸ τὸν ἴδιον δρόμον** », κι' εἶπε μέσα του:

— Ἐγὼ δούλεψα ἑπτὰ χρόνια γι' αὐτὴ τὴ συμβουλή καὶ νὰ μὴν τὴν ἀκολουθήσω; θὰ εἶναι κρῖμα.

Κι' ἔτσι τράβησε ἴσια τὸ δρόμον του.

Οἱ κλέφτες, βλέποντας ἀπὸ μακριά, ὅτι ὅλοι σκόρπισαν ἀπὸ τὸ δρόμον καὶ μόνον αὐτὸς δὲν παραδρομήσῃ εἶπαν συναμεταξύ τους:

— Ἀς κυνηγήσωμεν αὐτοὺς, ποῦ σκόρπισαν, διότι, γιὰ νὰ φοδηθοῦν, χωρὶς ἄλλο θὰ ἔχουν χρήματα κι' ἂς ἀφήσωμε αὐτὸν, ποῦ πάει τὸ δρόμον του. Φαίνεται, ὅτι αὐτὸς ἀπ' ὅτι ἔχει κλέφτη δὲν φοβᾶται.

Κι' ἔτσι τὸν ἄφησαν αὐτὸν κι' ἐπιάσαν ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς πῆραν ὅτι κι' ἂν εἶχαν.

Ὁ Ξενιτεμένος μας τράβησε τὸ δρόμον του, ὅπως εἶπαμε, κι' ἔφτασε τὸ βράδυ σ' ἓνα σταθμό. Ἐκεῖ ἔμαθε, ὅτι οἱ

σύντροφοί του, ἄλλοι σκοτώθηκαν καὶ ἄλλοι ληστεύτηκαν καὶ δὲν γλύτωσε κανένας ἀπὸ τοὺς κλέφτες.

Μανθάνοντας αὐτὸ ἔκανε τὸ σταυρό του, δόξασε τὸν Θεὸ καὶ εἶπε μέσα του:

— Νὰ τὸ θᾶμα τῆς πρώτης συμβουλῆς!

Ἄν δὲν τὴν ἤξερα ὅχι ἑκατὸ φλωριά, ἀλλὰ καὶ χίλια ἂν εἶχα θὰ μοῦ τᾶπαιρναν οἱ κλέφτες.

Κοιμήθηκε τὸ βράδυ ἐκεῖ πέρα καὶ τὴν ἄλλη μέρα πρωτὶ πρωτὶ ξεκίνησε. Περπάτησε-περπάτησε καὶ τὸ βράδυ ἔφτασε σ'έναν ἄλλο σταθμό. Ἐκεῖ ποῦ ἐτοιμάζονταν νὰ φάγη λαβαίνει κάλεσμα ἀπὸ τὸν ἄρχοντα τοῦ τόπου, νὰ πάη στὸν πύργο του. Θέλοντας καὶ μὴ, κίνησε καὶ πῆγε. Ὁ ἄρχοντας τὸν δέχτηκε καὶ τὸν ἔβαλε στὸ τραπέζι, ποῦ εἶταν ἑτοιμοὶ μετὰ διάφορα φαγητά. Τῇ στιγμῇ ποῦ ἄρχισαν νὰ τρῶν, δύο ὑπηρέτες ἄρχισαν νὰ κόφτουν ψωμί. Ἐκοψαν, ἔκοψαν, ἔκοψαν, καὶ ὅλο ἔκοψαν. Ὁ Ξενιτεμένος μας, βλέποντας αὐτὸ τὸ κόψιμο τοῦ ψωμοῦ, ποῦ μπορούσαν νὰ φᾶν χίλιοι ἄνθρωποι καὶ ὅχι δύο μοναχά, παράξενεύτηκε, καὶ ἀνκαὶ τοῦρθε νὰ ρωτήσῃ τὸν ἄρχοντα, γιὰ ποιά αἰτία κόφτουν τόσο ψωμί, ἐνῶ δὲ χρειάζονταν πλείοτερο ἀπὸ δυὸ κομμάτια νὰ φᾶν στὸ τραπέζι αὐτὸς καὶ ἑκεῖνος, ἀμέσως θυμήθηκε τὴν δεύτερη συμβουλὴ:

«Μὴν ἀνακατεύεσαι ποτὲ στὲς δουλιές τοῦ ἀλλουνοῦ,» καὶ εἶπε μέσα του:

— Ἐγὼ δούλεψα ἑπτὰ χρόνια γιὰ αὐτὴ τὴ συμβουλὴ καὶ νὰ μὴν τὴν ἀκολουθήσω; Εἶναι κρίμα. Καὶ ἔτσι ἔδλεπε τὸ κόψιμο τοῦ ψωμοῦ καὶ δὲν ἔλεγε τίποτε. Ἀλλ' ὁ ἄρχοντας βλέποντάς τον ἔτσι ἀπερίεργο, τὸν ρώτησε:

— Δὲν βλέπεις τίποτε παράξενο ἐδῶ μέσα;

— Ὁχι!

Τοῦ ἀπάντησε ὁ Ξενιτεμένος.

Πάλι τὸν ἐρώτησε τὸ ἴδιο ὁ ἄρχοντας καὶ πάλι αὐτὸς

τοῦ ἀπάντησε τὸ ἴδιο. Τὸν ρώτησε καὶ τρίτη καὶ τετάρτη φορὰ καὶ τὴν ἴδια τὴν ἀπάντηση λάβαινε. Τέλος ὁ ἄρχοντας τὸν ἀγκάλιασε καὶ τοῦ εἶπε:

— Εἰσαι ὁ σοφώτερος ἄνθρωπος ἀπ' ὅσους ἔχω ἰδεῖ στὸν κόσμο.

Ἵστερα τοῦ διηγήθηκε τὴν ἱστορία του:

— Ἐγὼ (τοῦ εἶπε) ἐκκληρονόμησα ἀπὸ τὸν πατέρα μου χιλιάδες φλωριά, καὶ ζῶ σὰν ἄρχοντας κι' ὀρίζω χῶρες καὶ χωριά, ἀλλ' ἡ διαθήκη γράφει νὰ παίρνω κάθε βράδυ ἓναν ξένο στὸ σπίτι μου καὶ νὰ τὸν φιλεύω καὶ γύρα μας νὰ γίνεται κάποιον παράξενο, σὰν καλὴ ὥρα τὸ κόψιμο τῶν ψωμιῶν χωρὶς λογαριασμὸ, κι' ὅσοι λαβαίνουν τὴν περιέργεια κι' ἐρωτοῦν γι' αὐτὸ τὸ παράξενο, νὰ τοὺς σκοτώνω, κι' ὅταν θὰ βρίσκονταν ἄνθρωπος, ποῦ νὰ μὴν εἶχε τὴν περιέργεια νὰ μὲ ρωτήσῃ, τότε νὰ πάψω τὰ φονικά καὶ νὰ δώσω σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο χίλια φλωριά. Τὸν κατέδασε ὕστερα στὸ κατώγι, τοῦ ἔδειξε τὰ κόκκαλα ὄλων ἐκείνων ποῦ εἶχε σκοτώσει ἀπὸ τὴν περιέργεια, ποῦ εἶχαν ν' ἀνακατεύωνται στὲς δουλειὲς τῶν ἀλλωνῶν, τοῦ ἔδωκε τὰ χίλια φλωριά, ἄρματα γιὰ προφύλαξή του κι' ἓνα μουλάρι καὶ τὸν ξεπροβόδισε.

Ὁ Ξενιτεμένος μας, βλέποντας τί τύχη τοῦ ἔφεραν οἱ δύο οἱ συμβουλές, ποῦ ἡ μιὰ τὸν γλύτωσε ἀπὸ τὸν θάνατο κι' ἡ ἄλλη τοῦ ἔδωκε χίλια φλωριά, ἔγινε ἄλλος ἀπὸ τὴν χαρὰ του, καὶ συχώρεσε τὰ πεθαιμένα τοῦ ἀφεντικοῦ του, ποῦ τοῦ πούλησε τόσο φτηνὰ τέτοια πολύτιμη συμβουλὴ. Τέλος πάντων ἐξακολούθησε τὸ ὁρὸμο του καὶ σὲ κάμποσες μέρες ἔφθασε στὸν τόπο του καὶ στὸ χωριό του. Τράβηξε ἴσια στὸ σπίτι του καὶ ἐκεῖ πέζεψε καὶ ξεφόρτωσε τὸ μουλάρι του. Ἡ γυναῖκά του, ἐπειδὴ δὲν εἶχε φανῇ ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, νόμισε πῶς εἶχε πεθάνει, καὶ τοῦ ἔδρασε τὸ σιτάρι καὶ ζοῦσε σὰ χήρα, ὥστε, ὅταν ἦρθε, δὲν τὸν γνώ-

ρισε καθόλου. Ἀλλὰ κι' αὐτὸς δὲν τῆς ἔδωκε γνωριμιὰ, καὶ τῆς εἶπεν, ὅτι εἶταν ἀπ' ἄλλη χώρα κι' ὁ δρόμος τὸν ἔφερε νὰ ξενοχτίσῃ στὸ σπίτι της.

Εἶταν παραμονὴ τῆς χρωτοχροनिᾶς ἐκείνη τῇ βραδεῖᾳ, κι' ἡ γυναῖκα ἄλλο ἀπὸ λίγο ψωμὶ ἀραποσίτικο δὲν εἶχε καὶ στενοχωριῶταν. Ἐκείνη τῇ στιγμῇ μπῆκε μέσα κι' ἕνα παλληκάρι, μίλησε κρυφὰ μὲ τὴν γυναῖκα, βγῆκε ἔξω στὴν αὐλὴ, ἔπιασε ἕνα πετεινὸ, τὸν ἔσφαξε καὶ σ' ἕνα κομμάτι ὥρας τὸν ἔβαλαν στὴ χύτρα νὰ βράσῃ. Ὅταν ἔβρασε ὁ πετεινὸς καὶ κάθισαν στὸ τραπέζι νὰ φᾶν, ὁ Ξενιτεμένος μας ἔδγαλε ἀπὸ τὸ σακκούλι του τὰ τρία ψωμιὰ, ποῦ τοῦχε δώσιό ἀφεντικός του, καὶ κόβοντάς τα στὴ μέση, ἤρρε στὸ καθένα ἀπὸ ἕκατὸ φλωριά, ἴτοι ὅλους τοὺς μιστοὺς τῶν εἴκοσι ἑνὸς χρόνων πούχε δουλέψῃ !

Ὅταν ἀπόφαγαν, ἔκαναν τὸ σταυρό τους καὶ πλάγιασαν, ὁ Ξένος ἀπὸ τῇ μιᾷ τῇ μεριᾷ καὶ ἡ γυναῖκά του ἀπὸ τὴν ἄλλη, μαζὺ μὲ τὸν νέο. Ὁ Ξενιτεμένος μας, βλέποντας ὅτι ἡ γυναῖκά του κοιμᾶται μὲ ἄλλον ἄντρα, ἔγινε ἔξω φρενῶν, σηκώθηκε κρυφὰ-κρυφὰ μὲ μιᾷ μαχαίρα στὸ χέρι γιὰ νὰ τοὺς σκοτώσῃ καὶ τοὺς δυὸ ἐκεῖ ποὺ κοιμῶνταν στὸ ἴδιο προσκέφαλο, ἀλλὰ τῇ στιγμῇ, ποῦ θὰ ἔμπηχνε τῇ μαχαίρα ἀπάνω τους, τοῦρθε ἡ τρίτη συμβουλὴ στὸ νοῦ του :

«Τὴ δουλειά, ποῦ μέλλεις νὰ κάνῃς θυμωμένος, ἄρῃσέ τη γι' αὔριο».

Κι' εἶπε μέσα του :

— «Ἐγὼ δούλεψα ἑπτὰ χρόνια γι' αὐτὴ τὴ συμβουλὴ καὶ νὰ μὴν τὴν ἀκολουθήσω ; Εἶναι κρίμα !»

Καὶ λέγοντας αὐτὰ, γύρισε πίσω καὶ πάη νὰ κοιμηθῇ. Ἀλλὰ, ποῦ ὕπνος ! Παράδερνε ἀκέρειες ὥρες, ὅταν τῇ στιγμῇ, ποῦ ἄρχισαν νὰ λαλοῦν τ' ἀρνίθια, τὸν ἔκλεψε ὁ ὕπνος καὶ δὲν ξύπνησε, παρὰ ὅταν λαλοῦσε ὁ σήμαντρος τῆς ἐκκλη-

σιᾶς. Ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἡ γυναῖκα ἔλεγε στὸν παρακοιμώμενό της :

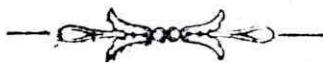
— Σήκου, παιδί μου, γιατί ἔφεξε...

— Ἄχ ! καημένη μάνα (ἀπολογήθηκε τὸ παιδί) τί εὐχαρίστηση μοῦ ἔσθυσες ! Ἐόλεπα στὸν ὕπνο μου, πῶς ἦρθε ὁ πατέρας μου ἀπὸ τὴν Ξενιτειά...

Ἀκούοντας αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Ξενιτεμένος μας, πετάει τὴ μαχαίρα πέρα, καὶ ρίχνεται ἀπάνω στὸ παιδί του σὰ ζουρλὸς, λέγοντας :

— Ἀλήθεια εἶταν τ' ὄνειρό σου ! Ἦρθε ὁ πατέρας σου ἀπὸ τὴν Ξενιτειά ! Εἶμαι ἐγώ !

Κι' ἔτσι φανερώθηκε κι' ἔζησαν αὐτοὶ καλὰ κι' ἐμεῖς καλύτερα.

Ο ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΣ

Αλλοῖ του, ποῦν' στήν Ξενιτιά καὶ ξενοπαραδέρνει
Δὲν ἔχει μάννα κι' ἀδερφή κι' ἐμπιστεμένο ταῖρι
Νὰ μαγειρεύουν του τὰ τρώγη, νὰ πλένουν τὰ σκουτιά του
Νὰ στρώνουνε τὸ στρώμά του, νὰ πέφτη νὰ κοιμᾶται
Κι' ἂν ἀρρωστήσῃ ὁ δύστυχος καὶ πέσῃ σιὸ κρεβάτι
Νὰ κλαῖν σιὸ προσκεφάλι του, νὰ χύνουν μαῦρα δάκρυα.
Ξένες τοῦ μαγειρεύουνε, καὶ πλένουν τὰ σκουτιά του.
Καὶ στρώνουνε τὸ στρώμά του καὶ τὰ σκεπάσματά του.
Τοῦ μαγειρεύουν μιὰ καὶ δύο, τοῦ πλένουν τρεῖς καὶ πέντε.
Καὶ στρώνουνε τὸ στρώμά του καὶ τὰ σκεπάσματά του,
Κι' ἀπὸ τοῦ λένε μὲ θυμό, τοῦ λέν μὲ καταιφρόνια.
Φέρε νὰ μαγειρέψωμε, πλέρωσε γιὰ τὸ πλῆμα,
Πλέρωσε γιὰ τὸ στρώμά σου καὶ τὰ σκεπάσματά σου.

* *

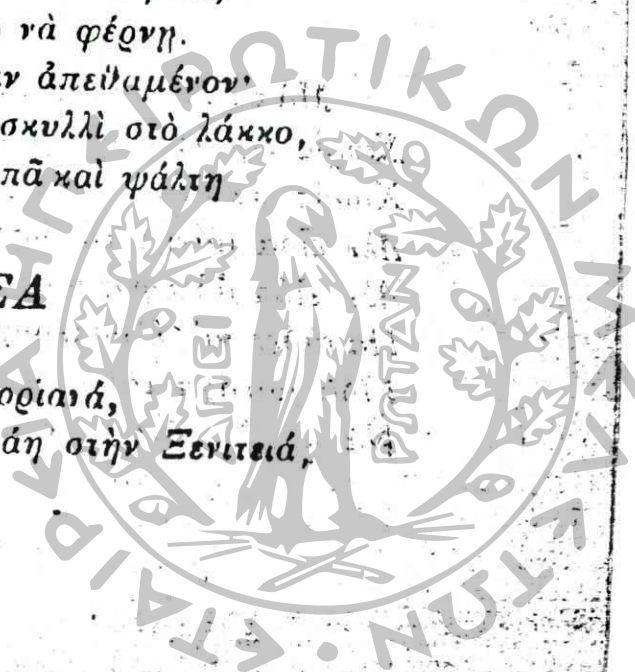
Η ΞΕΝΙΤΕΙΑ

Παρακαλῶ σε, Κύριε μου, καὶ προσκυνῶ σε, Θεέ μου,
Τοῦ ξένου δὸς του ξειτειά, κι' ἀρρώστια μὴν τοῦ δίνεις,
Τί ἡ ἀρρώστια θέλει στρώματα, θέλει προσκεφαλᾶδια,
Θέλει μαννούλα σιὸ πλευρό, γυναῖκα σιὸ κεφάλι,
Θέλει κι' ἀρσενικὸ παιδί κρῦο νερὸ νὰ φέρῃ.
Γιὰ τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου σ' ἕνα ἀπειθαμένον
Τὸν πῆγαν καὶ τὸν ἔθαψαν σὺν τὸ σκυλλί σιὸ λάκκο,
Δίχως θυμιάμα καὶ κερί, δίχως παπᾶ καὶ ψάλτη.

* *

Η ΜΑΓΙΣΣΑ

Κιῆσαν τὰ καρδιά τὰ Ζαγοριά, καὶ
Κίησε κι' ὁ καλὸς μου, πάη στήν Ξενιτιά.

Δώδεκα χρόνους κάνει χάρις ἀπολογία·
 Κι' ἅπαν σ' αὐτὸν τὸν χρόνο στέλνει ἀπολογία
 Κι' ἓνα χρυσὸ μαντήλι, μ' εἴκοσι φλωριά,
 Καὶ σιὸ μαντήλι μέσα μιὰ πικρὴ γραφή·
 Κι' ἔλεγε τοῦ καίου μου ἡ πικρὴ γραφή.
 — «Θές, κόρη μου, παντρέψου, θές καλόγρεψε!
 Τὶ ἐδῶ ποῦμ' ὁ καημένος ἐπαντρεύτηκα,
 Ἐπῆρα μιὰ γυναῖκα κόρη μάγισσας,
 Μιγεύει τὰ καράβια, δὲν κινοῦν γι' αὐτοῦ
 Μὲ μάγεψε κι' ἐμένα, δὲν κινῶ κι' ἐγώ.
 Ὅντας κινῶ γιὰ νᾶρθω, χιόνια καὶ βροχές,
 Ὅντας γυρίζω πίσω, ἥλιος ξαστεριά.
 Ζῶνομαι τ' ἄρματά μου, πέφτουν κατὰ γῆς,
 Πιάνω γραφὴ καὶ γράφω, καὶ ξεγράφεται!»

*
* *

Τ' ΟΝΕΙΡΟ ΤΟΥ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ

— Βαρὺ κοιμᾶσαι, κόρη μου, βαρὺ εἶσαι κι' ὑπνωμένη
 Βαρὺ κοιμοῦμαι, ἀφέντημον, βαρὺ εἶμαι κι' ὑπνωμένη,
 Εἶδα ἐν' ὄνειρο κακό, ποῦ δέλει γιὰ τ' ἐσένα·
 Εἶδα τὸν μαῦρό σου γυμνὸ τὴ σέλα τοακισμένη
 Καὶ τ' ἀλαφρό σου τὸ σπαθὶ σιὸ δρόμο πεταγμένο.
 — Μὴ μοῦ σκατιάζης κόρη μου, καὶ μὴ βαρυχολιάζης
 Ὁ μαῦρος εἶναι Ξενιτεὶά κι' ἡ σέλλα εἶν' ὁ δρόμος
 Καὶ τ' ἀλαφρό μου τὸ σπαθὶ ὁ καλογυρισμός μου.
 Λαλοῦν τ' ἀρνίθια δυὸ φορές, λαλοῦνε τρεῖς καὶ πέντε,
 Φωνάζουνε μὲς σιὸ χωριὸ καὶ μὲς σιὸ χωροσιάσι·
 — Ποιὸς εἶναι γιὰ τὴν Ξενιτεὶὰ τὰ σηκωθῇ νὰ φύγῃ
 Ἡ συντροφιά ξεκίνησε καὶ δὲν τὸν καρτεροῦει.

ΠΑΝΙΚΗΤΗ ΕΛΠΙΔΑ

[illegible][illegible]

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

“Η ΑΝΙΚΗΤΗ ΕΛΠΙΔΑ,”

Στὸν ἀγαπητό μου φίλο
καὶ συμπατριώτη

κ. Δ. Μ. Σάργο.

Τὸ ἐκτενὲς τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, ἡ κάκω ἡ Μήτηρ αἰνα, σὰν ὅλες τὲς παραμονὲς τῶν Χριστουγέννων, ἔσφαξε μιὰ παχειὰ καὶ μεγάλη κόττα, ἀπὸ τὰς δέκα-δώδεκα κοτούλες, ποὺ εἶχε στὴν πλατύχωρη αὐλή της, τὴ ζεμάτησε, τὴ μάρωσε, καὶ τὴν ἔβαλε νὰ βράσῃ ἀκέρια μέσα σ' ἕνα κακάβι, συγύρισε τὸ σπιτοκάλυβό της, ἔστρωσε στὴν κορφή της παραστίας τὴ νυριάτικη τὴν προκόβα της, ἔδεσε τὴ γκρινιάρα της τὴ σκύλα στὴ κρικέλα καὶ περίμενε, σὰν ὅλες τῆς παραμονὲς τῶν Χριστουγέννων, νάρθῃ ὁ ξενητεμένος ὁ Γιάννης της, ξημερώνοντας τὰ Χριστούγεννα.

Αὐτὴ ἡ ἱστορία ἔακολουθεῖ χρόνια καὶ χρόνια. Ἦταν ἀκόμα νεῖα ἡ κάκω ἡ Μήτηρ αἰνα, ὅταν χήρα πεντάμορφη καὶ πεντάρφανη, ξεκίνησε τὸ μονάκριβό της τὸ Γιάννη γιὰ τὴν ἐρημὴν τὴν ξενητείαν. Δὲν εἶχε ἄσπρη τρίχα ἀκόμα στὰ κατὰμαυρα καὶ σγουρά μαλλιά της, ὅταν τὸν φίλησε γιὰ ὑπερὴν φορὰ, καὶ τὸν εἶδε ψηλὰ πὸ τὴν ραχοῦλα, ἀπὸ τ' ἀγνάντια ψηλὰ, μὲ δακρυσμένα μάτια, νὰ χάνεται στὸ μάκρος τοῦ δρόμου καὶ νὰ γίνεται ἄφαντος. Χρόνια καὶ χρόνια ἀπὸ τότες ἡ δόλιχ ἡ κάκω ἡ Μήτηρ αἰνα περνοῦσε τὴ ζωὴ της μονάχη στὸ σπιτοκάλυβό της, ἔχοντας γιὰ μόνον συντροφιά της τοὺς τέσσαρους τοίχους, τὸ εἰκόνισμα, τὴ στιά, μιὰ γίδα, μιὰ γάτα, μιὰ σκύλα καὶ καμμιὰ δεκαριά κόττες, μ' ἕναν ὠμορφο πετεινὸ, ποὺ τῆς χρησίμευε κάθε πρωὶ νὰ τὴν ξυπνήσῃ, γιὰ ν' ἀνάβῃ τὴ φωτιά της, καὶ ν' ἀρχινᾷ τὸ ἐργόχειρό της, ρόκκα, ἢ πλέξιμο, ἢ μπάλωμα, ἢ γιὰ νὰ πηγαίνει στὸ λόγγο νὰ φορτώνεται ξύλα.

Τὰ νεοπαῖδια τοῦ χωριοῦ πῆγαιναν κ' ἔρχονταν στὴν ξενητείαν, ποῖο σὲ τρία χρόνια, ποῖο σὲ τέσσερα, καὶ ποῖο σὲ πέντε τὸ βαρὺ, βαρὺ, ἀλλ' ὁ Γιάννης τῆς κάκως τῆς Μήτηρ αἰνας, οὔτε φαίνονταν, οὔτε ἀκούονταν πουθενά! Ὅλος ὁ κόσμος τὸν θεωροῦσε χαμένο, καὶ ὁ προσετὸς τοῦ χωριοῦ τὸν ξέγραψε ἀπὸ τὸ δεφτέρι του, γιὰ νὰ μὴ πλερώνῃ ἡ κακομοίρα ἡ κάκω ἡ Μήτηρ αἰνα τὸ χαράτσι του ἄδικα. Καὶ ὅμως ἡ κάκω ἡ Μήτηρ αἰνα ἔσκιζε τὰ ρούχα της, ἅμα ἔμαθε ὅτι τῆς ξέγραψε ὁ προσετὸς τὸ παιδί της, καὶ πῆγε στὸ σπίτι του καὶ τὸν ἔκανε ἀπ' ἄσπρου.

— Ἀκούς ἐκεῖ, ἔλεγε βγαίνοντας ἀπὸ τοῦ προσετοῦ, νὰ μὲ σβύσῃ τὸ παιδί μου! Ἦ τὸν μέλλει αὐτὸν σὰν πλερώνω ἐγώ; Νὰ σβύσῃ τὸ κεφάλι του ἡ καλιάνθρωπος! κακὸ χρό... νὰ μὴν ἔχῃ!

Εἶχε πάντα τὴν καρδιά της γεμάτη ἐλπίδα, ἐλπίδα ζουρλὴ καὶ παράλογη, καὶ τῆς φαίνονταν ὅτι τὸ παιδί της ἦταν γερό καὶ καλά, ὅτι κέρδιζε χρήματα, μὲ τὸ σωρό, ὅτι ἀπόχτησε χτήματα καὶ ὅτι βρίσκεται στὸ δρόμο νάρχεται. Ζοῦσε ἡ καὶμένη μετ' ἄργατικό, πότε στ' ἀμ-

πάλια, καὶ πότε στὰ χωράφια τῶν χωριανῶν της, καὶ ἐνῶ ὅλος ὁ κόσμος τὴ συμπονιῶνταν αὐτὴ δὲν τώβαινε κατω, ἀλλ' ἀπελογιῶνταν μὲ θυμό:

— Ππᾶ! καὶ ποῖος σὰς πληρόνει νὰ μοῦ τραβᾷτε τὴν ἀγκοῦσα; Μὴ σὰς πέρασε ἡ ἰδέα ὅτι χάθηκε τὸ παιδί μου, καὶ δὲ θά μῶρθῃ; Αὐτὸ ζῇ καὶ βασιλεύει, δόξα σοι ὁ Θεός! Ἐτσι μοῦ λέγει ἡ καρδιά μου!

Κάθε δειλινὰκ χειμῶν-καλόκαιρο ὅταν ἔτρεμε ὁ ἥλιος νὰ βασιλέψῃ, ἔφινε τὴν ἀργατεῖαν της, ἢ τὸ σπιτοκάλυβό της, ἔπαιρνε τὴ ρόκκα της καὶ γνέθοντας πῆγαινε ψηλὰ στὴ ραχοῦλα, στ' ἀγνάντια τοῦ χωριοῦ, ποὺ δίνουν στὸ μάτι μεγάλο δρόμο, καὶ ἐκεῖ καθόνταν καὶ ἀγνάντευε τὴ στράτα, ὡς μιὰ ὥρα μακρὰ, ὅσο ἔκθεσε τὸ μάτι της, καὶ μὲ ἀνίκητη ἐλπίδα ἀκολουθοῦσε τοὺς διαβάτες, ποὺ ἔρχονταν καὶ μοναχοκουβέντιαζε:

— Νὰ αὐτὸς θῆναι! Αὐτὸς ὁ καθυλλάρης! Κὺττα πῶς τρέχει τὸ μουλάρι του! Καλῶς ὦρι-σες παιδί μου! Καλῶς τὰ μάτια σου, ψυχούλα μου!

Κ' ἄνοιγε τὴν ἀγκαλιά της, μὲ ἄρατη χαρὰ καὶ ροβολοῦσε δύο-τρία πατήματα, ἀλλ' ὁ καθυλλάρης ἐκεῖνος δὲν ἦταν ὁ Γιάννης τῆς κάκως τῆς Μήτηρ αἰνας, οὔτε κἀν χωριανὸς της, γιατί, ἅμα ζύγωνε στὸ χωριό, ἔπαιρνε τὸν ἄλλο τὸ δρόμο, τραβῶντας γιὰ ξένο χωριό, καὶ ἡ κάκω ἡ Μήτηρ αἰνα χαρωπὴ χαρωπὴ ἔπαιρνε μὲ τὸ βλέμμα της ἄλλον καθυλλάρη διαβάτη γιὰ Γιάννη της, ὅσο ποὺ καὶ αὐτὸς ἔπαιρνε ἄλλο δρόμο, καὶ δὲν ἔφευγε ἀπὸ τ' ἀγνάντια παρὰ ὅταν θόλωνε καὶ ἀρχίζε νὰ χύνεται τὸ σκοιᾶδι μὲ τὸ σακκὶ στὴ γῆ. Τότε γυρίζε στὸ σπιτοκάλυβό της γελαστὴ καὶ χαρωπὴ μὲ τὴν καρδιά της γεμάτη ἐλπίδα κουνώντας τὸ κεφάλι καὶ λέγοντας:

— Ποῖος ξέρει τὸ καὶμένο, ποὺ νυχτώθηκε! Δὲν τ' ἄφηκε ἡ κούραση τοῦ δρόμου νὰ φτάσῃ ἀπόψε! Καὶ αὐριο μέρα τοῦ Θεοῦ ξημερώνει! Αὐριο ἔρχεται!

Αὐτὴ ἡ δουλειὰ ἔακολουθεῖ χρόνια καὶ χρόνια. Ἡ ἐλπίδα φώλιαζε βαθὺ στὰ φυλλοκάρ-της κάκως τῆς Μήτηρ αἰνας καὶ τίποτε δὲ μπο-ροῦσε νὰ τὴν ξεσκαλίσῃ ἀπέκει μέσα. Οἱ μέρες, οἱ μῆνες, τὰ χρόνια περνοῦσαν σὰν ὀρμητικὸ ποταμὶ μπροστὰ της, σὰν ὄνειρο φτερωτό, καὶ παρὰσερναν στὸ διάβα τοὺς νεῖατα, ζωὲς καὶ ἐλπί-δες, ἀλλὰ ἡ κάκω ἡ Μήτηρ αἰνα δὲ σκοτιζόνταν καθόλου, καὶ εἶχε τὴν καρδιά της περιβόλι. Ὅταν δούλευε μὲ τὴν ἀργατεῖαν αὐτὴ ἔσερνε πάντα τὸ τραγούδι, καὶ τραγοῦδι ξενητεμένο, γιὰ τὸν ξενητεμένο τὸ γυιὸ της, ποὺ πάντα ἔρχονταν σὲ χρυσοκάπουλη μούλα, καὶ ποτὲ δὲ φαίνονταν! Ὅλος ὁ κόσμος, ἄντρες καὶ γυναί-κες τὴν ψυχοπονιῶνταν τὴν καὶμένη τὴν κάκω Μήτηρ αἰνα, καὶ ἔλεγαν μέσα τους:

— Ὁ Θεὸς νὰ τῆς αὐγάτῃ τὴν ἐλπίδα! Τὰ λειανοπαῖδια ὅμως τοῦ χωριοῦ, ὅταν ἡ

καλά ἡ μήτραϊνα φραζομένη μετὰ τὴν ῥαχὴν τοῦ
ζωνάρι, γι' τ' ἀγνάντια, γι' ν' ἀγναντέψῃ τὸ
γυϊόκα τῆς, ποῦ ὅλο ἔρχονταν ἀπὸ τὰ ξένα, τὴν
ἐπαίρναν ἀπὸ κοντά, κι' ὅταν ἄρχιζε νὰ μονα-
χοκουβεντιάζῃ τῆς ἔλεγαν μὲ παιδιακίσια κακία:
«Ὅταν ἀσπρίσῃ ὁ κόρακας καὶ γένῃ περιστέρι
τότε θ' ἄρθῃ κι' ὁ Γιάννης σου μ' ἕνα ραβδί στὸ χέρι

Ἡ κάκω ἡ Μήτραϊνα, τὲς πλειότερες τὲς φο-
ρὲς δὲν τὰ συνερίζονταν τὰ λειανοπαῖδια, ἀλλ'
ὅταν τὴν παραπίγγοναν τοὺς ἀπολογιῶνταν:

— Οὐγγου!!! Νὰ δαγκάσετε τὴν γλῶσσά
σας! Οὐγγου!!! Κακὸ χρο... νὰ μὴν ἔχετε!
Ἔτσι λέτε σεῖς νὰ μὴ ἔρθῃ ὁ Γιάννης μου;
Μωρὲ θάρρη παλιόπαῖδα καὶ θὰ σκάσετε!

Στὸ τέλος γύριζε τὸ τόνον τῆς φωνῆς τῆς:

— Σωπάστε παιδάκια μου! Σωπάστε κα-
λημέρα σας! Τί καλούδια θὰ σὰς φέρῃ ὁ Γιάν-
νης μου ὀλωνῶν, ὅταν ἔρθῃ!...

Καὶ τὰ παιδιὰ ἀκούοντας ὅτι ὁ Γιάννης τῆς
κάκως τῆς Μήτραϊνας, θὰ τοὺς ἔφερνε καλούδια,
σκορπίζονταν καὶ τὴν ἄφηναν ἡσυχη.

Πέρασαν χρόνια καὶ χρόνια, ποῦ ξακολου-
θοῦσε ἡ κάκω ἡ Μήτραϊνα νὰ ἐλπίζῃ, νὰ ἐλπί-
ζῃ καὶ ὅλο νὰ ἐλπίζῃ. Κάθε βράδυ περίμενε τὸ
Γιάννη τῆς, καὶ κάθε βράδυ ξενυχτοῦσε ἐρημη-
καὶ μονάχῃ στὸ σπιτοκαλυβὸ τῆς, χωρὶς νὰ χο-
λιάζῃ, χωρὶς ν' ἀδημονάῃ, χωρὶς νὰ ἀπελπί-
ζεται, περιμένοντας καὶ βγαίνοντας στ' ἀγνάν-
τια. Εἶχε χάσει τὸ λογαριασμὸ πόσα χρόνια
εἶχε ὁ Γιάννης τῆς στὰ ξένα. Δὲ θυμῶνταν πό-
σα χρόνια τῆς βάραιναν τὴ ράχη, καὶ ἀπὸ τὴν
ἡμέρα ποῦ ξεκίνησε τὸ μονάκριβό τῆς, καὶ τὸ
ἀγνάντευε ἀπὸ τὴ ραχοῦλα, ὅσο ποῦ τὸ ἔχασε,
ἀπὸ τὰ δακρόνιχτα μάτια τῆς, σκέπασε τὸν
καθρέφτη τῆς, ποῦ εἶχε κρεμασμένο δεξιὰ στὴ
θύρα τῆς, καὶ ἀπὸ τότε δὲν εἶχε ἰδεῖ τὸ πρόσω-
πό τῆς! Τὰ μαλλιά τῆς εἶχαν ἀσπρίσει ὅλα,
τὰ μοῦτρα τῆς εἶχαν ζαρῶσει, καὶ ἡ ράχη τῆς
εἶχε κυρτώσει, κι' αὐτὴ δὲν τὸ γινώριζε. Τὰ
χρόνια σωρεύονταν τὸ ἐν ἀπάνω στὸ ἄλλο, καὶ
ἡ κάκω ἡ Μήτραϊνα δὲν τὸ καταλάβαινε, γι-
ατί τὰ δόντια τῆς στέκονταν γερά, καὶ κάθε
Σάββατο, ἡ παραμονὴ γιορτῆς ποῦ λούζονταν,
λούζονταν σύνταχα, στὸ πρῶτο λάλημα τοῦ
πετεινοῦ, κι' ἔτσι δὲν μπορούσε νὰ ἰδῇ τὰ μαλ-
λιά τῆς, ποῦ εἶχαν γίνει ἀσπρα σὰ βαμπάκι.

Ἄν καὶ κάθε δειλινὸ ἔβγαίνε στ' ἀγνάντια
ἡ κάκω ἡ Μήτραϊνα γιὰ νὰ ἰδῇ τὸ παιδί τῆς
νᾶρχεται, ὅμως οὔτε φαιλ' ἐποίμαζε, οὔτε τὴν
προκόβα ἔστρωνε, οὔτε τὴ σκύλα ἔδενε στὴν
κρικέλα, γιὰ νὰ μὴν ἀληχτήσῃ τοὺς χωριανούς.
Μόνο τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων ἔκανε
αὐτὴ τὴ δουλειά. Τὸ εἶχε κομποδεμένο ἐκείνη
τὴν ἡμέρα ὅτι ὁ Γιάννης τῆς θὰ ἔρχονταν χωρὶς
ἄλλο, ξεμερόνοντας τὰ Χριστούγεννα; κι' ἀπὸ
τὴν παραμονή, χωρὶς νὰ βγῇ καθόλου στ' ἀ-
γνάντια, ἔσφαζε τὴν παχύτερή τῆς κόττα, τὴ
ζεματοῦσε, τὴ μαδοῦσε καὶ τὴν ἔβανε νὰ βρά-
σῃ. σκουπίζε τὸ σπίτι καλὰ καλὰ, ἔστρωνε τὴ

νυφιάτικη τὴν προκόβα τῆς, στὴν κορφή, κι' ἔ-
δενε τὴ σκύλα στὴν κρικέλλα γιὰ νὰ εἶναι ὅλα
ἔτοιμα τὸ πρωῒ, καὶ νὰ μὴν ἔχῃ ἄλλη δουλειά,
παρὰ νὰ πάθῃ στὴν ἐκκλησιά, κι' οὐδ' ἄλλο,
κι' οὐδ' ἄλλο.

Τόσα Χριστούγεννα πέρασαν, καρτέρει καὶ
καρτέρει, ποῦ μπορούσαν νὰ φκιαποῦν ἀκέραιο μῆ-
να, κι' ὁ Γιάννης τῆς κάκως τῆς Μήτραϊνας δὲ
φαίνονταν! Τί νὰ εἶχε γίνει τάχα ὁ Γιάννης
τῆς κάκως τῆς Μήτραϊνας; Χωρὶς ἄλλο θὰ

καλὰ τοῦ ἀβγαλτα κι' ἀτάραγα, κάτω ἀπὸ
μαῦρο μνήμα, χωρὶς κερὶ, χωρὶς λιθάνι, χωρὶς
τρισάγιο, χωρὶς λουλούδια, χωρὶς δάκρυα!
Ἀλλὰ ποῦ περνοῦσαν αὐτὰ ἀπὸ τὸ νοῦ τῆς κά-
κως τῆς Μήτραϊνας! Μπάξ' ὁ Θεὸς νὰ τῆς
πῇ κανεὶς τέτοιο λόγο! Τὸν ἔτρωγε μὲ τὰ
σκουτιά!...

— Τί λέγαμε στὴν ἀρχή!... Ἄ!...
λέγαμε ὅτι ἡ κάκω ἡ Μήτραϊνα ἔσφαζε τὴν
πλειὸ παχειὰ κόττα τῆς, τὴ ζεμάτῃσε, τὴ μά-
δῃσε καὶ τὴν ἔβανε νὰ βράσῃ ἀκέρια, συγύρισε
τὸ σπιτοκαλυβὸ τῆς, ἔστρωνε στὴν κορφή τῆς
παραστιὰς τὴν νυφιάτικη τὴν προκόβα, ἔδενε
στὴν κρικέλλα τὴ σκύλα τῆς, καὶ περίμενε νὰ
ξημερώσουν τὰ Χριστούγεννα γιὰ νᾶρθῃ ὁ ξενη-
τεμένος τῆς.

Ὅταν ἔβρασε καλὰ ἡ κόττα εἶχε βασιλέψει
ὁ ἥλιος. Τότες ἡ κάκω ἡ Μήτραϊνα τὴν ἔβγαλε
ἀπὸ τὴν φωτιά, καὶ τὴν ἀποθεκε ψηλὰ στὸ πε-
ζούλι τῆς στιᾶς, καὶ ὕστερα παράχωσε στὴ φω-
τιά τὴ μαῦρη τὴν πλάκα γιὰ νὰ κατῇ, ἔφκιασε
κουρκούτι σιταρένιο, μέσα σ' ἕνα κακάβι, κι' ἄ-
φοῦ κάηκε καλὰ ἡ πλάκα, τὴν ἔβγαλε ἀπὸ
τὴν πρύσια μὲ τὴν σιμπίδα, τὴν τίναξε, τὴν
ἔβανε ψηλὰ στὴν πυροστιὰ, τὴν πέρασε ἀπὸ
τὴν ἀπάνω τὴ μεριά μὲ μιὰ λαδωμένη πατσι-
βούρα, γιὰ νὰ τὴν καθρίσῃ ἀπὸ τὲς στάχτες,
καὶ νὰ μὴ κολλάῃ καὶ ἄρχισε μὲ μιὰ κουτάλα
νὰ ρίχνῃ κουρκούτι ψηλὰ καὶ νὰ φικιάνῃ τὰ
σπάργανα τοῦ Μικροῦ Χριστοῦ—τὲς χριστου-
γεννιάτικες τηγανίτες—καὶ ὅταν σῶθηκε τὸ
κουρκούτι, κι' ἔκανε ὅσες τηγανίτες ἔπρεπε νὰ
κάνῃ, τὲς ἄπλωσε μιὰ-μιὰ σ' ἕνα τεψί ἀλειμ-
μένο μὲ πετιμέζι, περιχύνοντας τὴν κάθε μιὰ
μὲ πετιμέζι, γιὰ νὰ κολλήτῃ ἡ μιὰ μὲ τὴν
ἄλλη, κι' ἔτσι ἔγειναν σὰν πῆττα. Σκέπασε
ὕστερα τὸ τεψί μὲ τὸ πλαστήρι, καὶ ἀφοῦ ἔφα-
γε λίγες τηγανίτες, ποῦ εἶχε κρατήσῃ χώρια,
ἔκανε τὸ σταυρό τῆς μπροστὰ στὸ εἰκόνισμα
παρακαλῶντας τὴν Κυρά τὴν Παναγιά νὰ τῆς
φέρῃ τὸ παιδί τῆς γερό καὶ καλὰ ἀπὸ τὰ ξένα,
πῆρε τὴν τσέρρα τῆς, χάλασε καὶ σκέπασε τὴ
φωτιά, ἔσβυσε τὸ λυχνάρι καὶ πλάγιασε ψηλὰ
στὴν νυφιάτικη τῆς τὴν προκόβα γιὰ νὰ κοιμη-
θῇ, γιατί ἦταν περασμένη ἡ ὥρα. Τὸ βχθὺ
πρωῒ, νύχτα ἀκόμα, ἅμα ἄκουσε τὸ σήμαντρο
τῆς ἐκκλησιᾶς, σηκώθηκε, νύρτηκε, ἀναψὲ τὸ
καντήλι στὸ εἰκόνισμα, ἔκανε τὸ σταυρό τῆς,
ἀναψὲ τὴ φωτιά καὶ ἔβανε ψηλὰ ἕνα μεγάλο
κούτσουρο, ἔφκιασε τρία τέσσαρα κηρία, ἀπὸ
ἀπὸ ἕνα κρουγγί ποῦ ἦταν ψηλὰ σὲ μιὰ
σκαλοφρύδα, γέμισε τὸ ροῖ τῆς λάδι, κλειών-
τας πίσω τῆς τὴ θύρα μόνο μὲ τὸ μάν-
ταλο, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ μπῇ μέσα τὸ ξενητε-
μένο τῆς τὸ παιδί μοναχό τοῦ. Ἦσαν τόσο βέ-
βαιη ἡ κάκω ἡ Μήτραϊνα ὅτι θὰ ἔρχονταν χωρὶς
ἄλλο ὁ Γιάννης τῆς ἐκείνο τὸ πρωῒ, ποῦ μπο-
ροῦσε νὰ βάλῃ στοίχημα τὸ κεφάλι τῆς τὸ ἴδιο.
Κάθησε στὴν ἐκκλησιά ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς λει-
τουργίᾶς ὡς τὸ τέλος, καὶ κατὰ πῶς τὸ συνη-
θοῦσε πάντα, πῆγε στὴ θύρα τοῦ γιεροῦ πρω-
τη-πρώτη γιὰ νὰ μεταλάβῃ μπροστήτερα ἀπ' ὅ-
λο τὸ ἄλλο τὸ χωριό, γιὰ νὰ πάγῃ γλήγορα
στὸ σπίτι τῆς, νὰ δεχθῇ τὸ παιδί τῆς, ποῦ ἔρ-
χονταν ἀπὸ τὴν ξενιτειά. Ἔτσι τὸ ἔκανε πάντα,
καὶ ὁ παπᾶς ποῦ ἤξερε αὐτὴ τῆς τὴν ἀδου-
ναμία τὴν μετάλαβε πρώτη ἀπ' ὅλους, κι' ἀφοῦ

πῆρε καὶ τὸ ἀντίδωρό της, βῆκε τρεχάτη ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, κρατώντας στὸ χέρι της τὸ ἄδαιο της τὸ ροῖ, καὶ τράβησε ἴσια γιὰ τὸ σπιτοκάλυβό της.

Ἦταν ἀκόμα νύχτα ὅταν γύριζε, ἀλλὰ ἡ συννεφιά ἢ βροσιά, ἔκανε τὸν οὐρανὸ μαῦρο καὶ φόβιο. Ὁ ἄνεμος τραβοῦσε δυνατὸς καὶ αὐτὴ

ἔτρεχε πατώντας, ὅπως λάχαινε μέσα στὲς λάσπες, γιὰ νὰ φτάσῃ τὸ γληγορώτερο στὸ σπιτοκάλυβό της, καὶ νὰ σφίξῃ στὴν ἀγκαλιά τὸ παιδί της. Μπκίνοντας στὴν αὐλή της, κύτταξε δλόγυρα, γιὰ νὰ δοκιμῇ, ἂν κλωτσοῦροντᾶν κανένα μουλᾶρι, καὶ μὴ δοκιῶντας τίποτε, βῆκε στὸ δρόμο καὶ τράβησε κατὰ τ' ἀγνάντια, καὶ ἅμα ἔφτασε στὴ μεριά, ποῦ εἶχε ξεχωριστῇ τὸ Γιάννη της φώναξε μὲ μεγάλη φωνή :

— Ὠρε Γιάννηηηη ! ! ! ! ! Γιάννη οὐοου ! ! !

— Ὅρσεσεσεσε ! ! ! !

Ἀπολογήθηκε μιὰ φωνὴ ἀπὸ μακριά.

— Χτύπα γλήγορα παιδάκι μου !

Τοῦ ἀντιλογήθηκε ἡ κάκω ἢ Μήτηρ τρινα.

Σὲ λίγο τὸ ποδοβολητὸ τοῦ μουλариοῦ ἀκούονταν ξεστερώτερα, ἀλλὰ ἡ κάκω ἢ Μήτηρ τρινα δὲν τὸ κουνοῦσε παραπέρα ἀπὸ ἐκεῖνη τὴ μεριά. Τὸν περίμενε ἐκεῖ τὸ Γιάννη της, ὅσο ποῦ ἦρθε.

— Παιδάκι μου καὶ ψυχούλα μου !

— Μανούλα μου ! Ποιὸς σοῦ πῆρε τὰ σχαρίκια καὶ βῆκες ἔδω τέτοια ὦρα ;

— Ἡ ἐλπίδα μου, ψυχούλα μου ! Ἡ ἀνίκητη ἐλπίδα μου, ποῦ φώλιαζε μέσα στὴν καρδιά μου !

Ὁ Γιάννης κατέθηκε ἀπὸ τὸ μουλᾶρι καὶ μάννα καὶ παιδί γένηκαν ἓνα κορμί, ἀπὸ τὸ σφιχταγκάλιασμα. Ἐκεῖ στὴν ἴδια μεριά, ποῦ ἀγκυλιώστηκαν καὶ φιλήθηκαν μάννα καὶ παιδί ἔδω καὶ τόσα χρόνια τὸ θεόπικρο ἀγκάλιασμα καὶ φίλημα τοῦ ξεχωρισμοῦ, στὴν ἴδια μεριά μάννα καὶ παιδί ξαναφιλιῶνταν καὶ ξαναγκυλιάζονταν πάλι τὸ χαρμόσυνο φίλημα καὶ ἀγκάλιασμα τοῦ ἐρχομοῦ !

Κι' ἔτσι φιλιῶντας καὶ ἀγκυλιάζοντας ἔφτασαν στὸ σπιτοκάλυβο. Μιὰ βροχιά ντουφεκιά ἔπεσε στὸν αὐλόγυρο τῆς κάκως τῆς Μήτηρ τρινας, ποῦ βρόντησε ὅλο τὸ χωριό. Ἡ χαρὰ τῆς κάκως τῆς Μήτηρ τρινας, οὔτε γράφεται, οὔτε μολογιέται.

— Μωρὲ τί τρέχει ; ἔλεγε ὁ ἓνας στὸν ἄλλο.

— Κάποιοι ξενητεμένοι ἦρθε ! ἀπολογιῶνταν.

Σὲ λίγο ὅλο τὸ χωριὸ ἔμαθε ὅτι ἦρθε ὁ Γιάννης τῆς κάκως τῆς Μήτηρ τρινας ἀπὸ τὰ ξένα, καὶ ἔτρεξαν νὰ τὸν καλωσορίσουν. Τὸ σπιτοκάλυβο τῆς κάκως τῆς Μήτηρ τρινας γέμισε κόσμος, καὶ ἀχολογοῦσε ἀπὸ φιλήματα, εὐχὲς καὶ καλωσορίσματα. Ὁ οὐρανὸς εἶχε φέξει, καὶ ὁ ἥλιος ἔβγαине πίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα, καὶ ὅταν ὁ κόσμος τραβήχτηκε καὶ τὰ λειανοπαῖδια πῆραν τὰ καλούδια, ποῦ τοὺς ἦταν ταγμένα τόσες φορές, καὶ ἔμειναν μάννα καὶ παιδί μοναχοὶ τοὺς, τότες ἡ κάκω ἢ Μήτηρ τρινα κύτταξε καλὰ καλὰ τὸ Γιάννη της, καὶ βλέποντας λίγες ἄσπρες τρίχες στὰ μουστάκια του, καὶ στὰ μαλλιά του τοῦ εἶπε μὲ κάποιον μελαχολικὸ τόνο :

— Ἀρχίσεις νὰ γεράζης, παιδάκι μου, καὶ πόυ μ' ἔνυρε !

— Ἀμ τί δά ! Μισοκαίριασα, μάννα μου !

Τῆς φάνηκε παράξενο τῆς κάκως τῆς Μήτηρ τρινας ἡ κουδέντα τοῦ Γιάννη της, γιὰ τὴς φαίνονταν ὅτι δὲν εἶχαν περάσει παρὰ λίγα χρόνια, τρία ἢ τέσσαρα μοναχά, ἀφόντας τὸν ξεκίνησε, δλωσδιόλου ἀμούστακο, γιὰ τὰ ξένα. Τῆς φαίνονταν παράξενο, ποῦ τὸν ἔβλεπε καὶ μουστακωμένο ἀκόμα ! Τότε γιὰ νὰ καταλάβῃ καλεῖτερα. πῆγε στὸ δεξιὸ τῆς θύρας, σήκωσε τὸ σκέπασμα, πὸ τὸν καθρέφτη, καὶ γιὰ πρώτη φορά, ἀφόντας ξενητεύτηκε ὁ Γιάννης της κύτταξε μέσα τὸ πρόσωπό της. Εἶδε τὰ μαλλιά της κάτωσπρα βυμπάκι, καὶ τὸ πρόσωπό της, πρόσωπο βάβως ! Ἀναστέναξε μέσα πὸ τὴν καρδιά της, καὶ εἶπε μὲ καῦμὸ μεγάλο :

— Γέρασα ἡ καῦμένη καὶ δὲν τῶξερα !

Κι' ὕστερα ἀπὸ λίγη σιωπὴ ξανάειπε :

— Ἀφοῦ σ' ἀπόλαψα παιδάκι μου τὸ ἴδιο κάνει κι' ἂν γεράσαμαν, κι' ἂν δὲ γεράσαμαν.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ φαγητὸ ὁ Γιάννης ἔδωκε στὴ μάννα του μιὰ σακκούκα γεμάτη φλωριά, γιὰ νὰ τᾶχη δικὰ της, καὶ νὰ δίνη γιὰ τὴ ψυχὴ της, καὶ τῆς δηγήθηκε τὴν ἱστορίαν τῆς ξενητιάς του :

«Φεύγοντας, μανούλα μου, ἀπέδω, πῆγα,

ὅπως ξέρεις, στὴ Βλαχιά. Τὴν ἴδιαν μέραν ποῦ ἔφτασα ἐκεῖ μπῆκα σ' ἓναν ἀφεντικό, καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες ξεκινήσαμεν ἀντάμα γιὰ τὴ Μολνταβιά, ὅπου εἶχε τὴ φαμίλια του καὶ τὰ χτήματά του. Ὁ ἀφεντικός μου αὐτὸς εἶδεξε τόση ἀγάπη καὶ συμπάθεια γιὰ μένα ποῦ δὲ μολογιέται. Μὲ θεωροῦσε σὰν παιδί του καὶ καλεῖτερα. Ἦκεῖ μιὰ μέρα, ὕστερα ἀπὸ λίγον καιρό, μοῦ ἔδωκε ἓνα γράμμα, καὶ τὸ γράμμα αὐτὸ διαλάβαινε ὅτι πέθανε σὺ. Μιθώντας αὐτὴ τὴν εἰδηση, κόπηκα ἀπὸ τὰ κλάματά μου. Αὐτὸς καὶ ἡ γυναῖκά του προσπάθησαν μὲ κάθε τρόπο νὰ μὲ παρηγορήσουν, καὶ στὰ ὕστερά μῶταξαν νὰ μὲ κάνουν ἴσπαιδί τους, καὶ νὰ μ' ἀρραβωνιάσουν μὲ τὴ μοναχοθυγατέρα τους. Δὲν ἦταν βολετὸ νὰ παντρευτῶ ποτὲ ἐγὼ στὴν ξενητιά, ἀλλὰ ὁ θάνατος τῆς μάννας μου, μ' ἔκανε νὰ μοῦ φαίνεται φαρμάκι ἢ γλυκότατη πατρίδα, νὰ μοῦ φαίνεται ἱερηνιά ! Μέρα μὲ τὴν μέραν ὅμως συνήθισα μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ θανάτου σου, ἀλλὰ ἡ πατρίδα χωρὶς μάννα, χωρὶς ἀδέρφια καὶ πτωταξάδερφια μοῦ φαίνονταν μαύρη καὶ σκότεινη, καὶ ἔτσι ὕστερα ἀπὸ τρία χρόνια παντρεύτηκα τὴ μοναχοθυγατέρα τοῦ ἀφεντικοῦ μου, καὶ ἀπόφραγα νὰ γνωρίζωμαι μὲ πατριῶτες, γιὰ νὰ μὴ μ' ἀνοίγῃ ἡ πληγὴ τῆς πατρίδας, ποῦ εἶχα μέσα μου».

— Οὐί ! παιδάκι μου, τί μοῦ λές ! παντρεύτηκες !

Ἐφώνησε ἡ κάκω ἢ Μήτηρ τρινα τραδώντας τὰ μάγουλά της.

— Σῶπκ, μάννα, ν' ἀκούγῃς πρῶτα, καὶ ὕστερα κρίνε !

— Λέγε γυιέ μου !

— «Πῆρα τὴ θυγατέρα τ' ἀφεντικοῦ μου ἀλλὰ προκοπὴ τίποτε ! Πέθαναν τὰ πατερικά μου γλήγορα, καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια πᾶν καὶ ἡ γυναῖκά μου, στὴ γέννα ἀπανωθιό ! Μ'

ἄφησε ἓνα παιδάκι, ἀλλὰ σ' ἓνα δυὸ μῆνες πᾶν
κι' αὐτό! Ξεκληρισμός! Τότε πῆρα, ὅλο τὸ
βιό, ποὺ εἶχαν ἀφήσει τὰ πεθερικά του, καὶ τρά-
θησα τὸν ἀνήφορο μακρύτερα, μέσα στὰ χιόνια,
στὴν ξακουσμένη Μόσχα τῆς Ρουσίας! Ἐκεῖ
ζοῦσα, σὺν ἡμέρημος, ποὺ ἤμουν, χωρὶς νὰ με ξέ-
κάνεις, ποῦθε κρατοῦσε ἡ σκούφια μου. Πέρα-
σαν ἀπὸ τότε χρόνια καὶ χρόνια. Τὸν περασμένο
Μᾶν γένονταν ἡ Στέφη τοῦ Αὐτοκράτορα τῆς
Ρουσίας, κι' ἔτρεχν ἀπὸ τὰ τέσσαρα πέρατα
τοῦ Κόσμου, κόσμος καὶ κοσμάκης. Ἀνάμεσα
στοὺς πολλοὺς ὑπάρχονταν καὶ καμπόσοι πατριώ-
τές μας, πλούσιοι, καὶ ἡ Βασίλισσά μας ἡ Ὀλγα
μὲ τὸ Διάδοχο, καὶ ἄλλα δυὸ παιδιὰ της, καὶ
μὲ ὅλο της τὸ φουσάτο. Ὁ πόνος τῆς Πατρίδας
μὲ τραβοῦσε στὸ παλάτι, ποῦ ἦταν κονεμένη
ἡ Βασίλισσα. Πῆγα πολλὲς φορὲς γιὰ νὰ βλέπω
τὴ Βασίλισσα καὶ τὰ βασιλόπουλα ἀπὸ μακριά.
Ἐκεῖ γνωρίστηκα μ' ἓναν ὑπῆρέτη τοῦ βασι-
λικοῦ φουσάτου κι' ἀπ' ἑμιλία σ' ἑμιλία καὶ
μὲ τὸ «ποῦθε εἶσαι καὶ ποῦθε εἶμαι,» γνωρίστη-
καμεν πατριῶτες καὶ τί πατριῶτες; ... χω-
ριανοί! Καὶ ὅταν τοῦ εἶτα πῶς εἶμαι τῆς Μή-
τραϊνας τοῦ Ζώτου παδὶ, μὲ κύτταξι καλὰ
καλὰ καὶ μοῦ εἶπε μὲ θυμό:»

— Μωρὲ σ' εἶς' ὁ Γιάννης τῆς κάκως τῆς
Μήτραϊνας;

— «Ὅλος κι' ὅλος!»

Τοῦ εἶπα, κ' ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ δάκρυά
μου ποτάμι, κι' ἡ καρδιά μου νὰ φουσκῶνι σά
βουνό.

— «Βρέ, τρισκατάραι, μοῦ εἶπε μὲ πλειό-
τερο ἀκόμη θυμό, γιατί δὲ γράφεις τί μάνας
σου; Γιατί δὲν τῆς στέλλεις χρηματά νὰ ζήσῃ
σὺν ἄνθρωπος, καὶ σὰ γριὰ γυναῖκα; Γιατί τὴ
λησμόνησες τόσα χρόνια; Γιατί...; Γιατί...;
Γιατί...; Καὶ ἓνα σωρὸ ἄλλα «γιατί.»

Μοῦ φάνηκε πῶς ἀνοιζαν τὰ οὐράνια. Θαρ-
πώθηκα ἀπὸ τὸ φῶς ποῦ χύθηκε μπροστά μου
ἀπὸ τὴν εἰδηση ὅτι ζῇ ἡ μαννούλα μου...

— Βρέ, ἀδερφέ, τοῦ λέγω, μὴ μὲ παραπαί-
ρης ἔτσι! Ἐγὼ ἔχω γράμμα εἰδὼ καὶ τριάντι
χρόνια ὅτι ἡ μάνα μου εἶναι πεθαιμένη θὰ
ἔχῃς κάνα λάθος!...

— «Τὸν καχὸ σου τὸν καιρό! μοῦ λέγει. Ἦ
μάννα σου, ὦρὲ μπουμπουνισμένη ζῇ καὶ ζίνιται
μὲ τὲς ἀργατεῖες, καὶ σὺ κάθισαι σὰ ξένα καί.»

— «Μά, τὴν ξέρεις καλὰ τὴ μάνα μου; τοῦ
λέγω.»

— «Μωρὲ τὴν κάκω τὴ Μήτραϊνα, δὲν ξέρω,
τὴ γεϊτόντισσά μου; Για χαμένο μ' ἔχεις;»

Τότε τὸν ἀγκάλιασα σφιχτὰ καὶ φιλώντάς
τον τοῦ εἶπα, γιὰ ὕστερη φορά, γιὰ νὰ βεβαιω-
θῶ καλείτερα.

— «Ἀλήθεια στὸν Θεόν μας, καὶ στὴν Πα-
τρίδα μας, ζῇ ἡ μάνα μου;»

— «Ζῇ καὶ παραζῇ, σοῦ εἶπα, καὶ σὲ καρ-
τερᾷ κάθε μέρα, κάθε ὥρα καὶ κάθε στιγμή!»

Μοῦ φάνηκε τότες ὅτι κέρδισα ἓνα βασιλαιο.
Μοῦ φάνηκε ὅτι ἤμουν πλειὸ εὐτυχισμένος ἀπ'
ὅλους τοὺς βασιλιάδες τοῦ Κόσμου, καὶ ἀπ' ὅλα
τὰ βασιλόπουλα, ποῦ ἦταν μαζωμένα στὴ
Μόσχα.

— «Ζῇ ἡ μάνα μου, εἶπα μέσα μου, καὶ μὲ
μὲ καρτερᾷ, κι' ἐγὼ κάθομαι σὰ ξένα! Νὰ
φύγω τὸ γληγορώτερο!»

Κι' ἔτσι πούλησα, ὅ,τι εἶχα καὶ δὲν εἶχα
ἔμασα τὸ ἓνα μου καὶ τὸ ἄλλο μου, καὶ κίνησα
γιὰ εἰδὼ καὶ ἦρθα γερός καὶ καλὰ, δοῖξαι σοὶ ὁ
Θεός!»

Καὶ λέγοντας αὐτὰ τὰ λόγια, ἔκανε τρεῖς
φορὲς τὸ σταυρό του, μὲ μεγάλη κατάνηξη.

— Πιστεύω, μάνα μου, τὸν ψεύτικο θάνατό
σου τὸν ἔπλασε ἐπιταυτοῦ ὁ πεθερός μου, γιὰ νὰ
μὲ κἀνῃ γαμπρό του. Ἀλλὰ βλέπεις; Δὲν τῶ-
στρεξε τὸ ἄδικο ὁ Θεός. Ὅπως δούλεψε ἔτσι
ἀπόλαψε, καὶ ὅπως ἔστρωσε ἔτσι πλάγιασε ἡ
Θεός χωρὶς τὸν ὅμως ἄς ποῦμε τώρα!

Χ. Χρηστοδασίλης.

